

1977-78

Ook de KWJ, de (van origine katholieke) beweging van werkende jongeren in Nederland, heeft zich vorige week uitgesproken over de Nederlandse deelname aan de wereldkampioenschappen voetbal. De KWJ „stelt zich in haar geheel achter het initiatief om het Nederlands voetbalelftal ervan te weerhouden om naar de WK in Argentinië te gaan. De KWJ wil een boycot bewerkstelligen, omdat zij vindt, dat het Nederlands voetbal, waar wij zeker trots op zijn, niet misbruikt mag worden voor misselijke propaganda door een fascistisch regime, à la Hitler-Duitsland, ter meerdere eer en glorie van dit regime in een land waar moord en doodslag een normaal verschijnsel geworden is als arbeiders opkomen voor hun rechten; in zo'n land mogen onze voetballers niet voetballen”.

„Als men zegt: voetbal is voetbal en geen politiek, dan verwerpen wij dat. Bij een dergelijk standpunt gaat men letterlijk over lijken. Men wil het niet horen, men wil het niet zien. „Wir haben es nicht gewusst“. Sport heeft met sportief te maken. En sportief met omgaan in vriendschap. Als Nederlandse voetballers met fascistten tot vriendschap komen, dan zeggen wij: NEE! Dat mag nooit zo ver komen. Wij moeten onze voetballers ervoor behoeden niet tot collaborateurs te worden”.

VK 22/5/'78

Ontwerp voorpagina:

Arend Nijman.

Behalve de elders in dit nummer genoemde mensen werkten eraan mee:

Mw. C. van Bergen
Mw. P. Hoving-Helling
Diana Winkel (tekeningen)
G. Carduck
H. Rurup
L. Verzuu (eindredactie)
Mw. J. Slimmers-Martin
(key-operator).

BOLWERK nr 7
verschijnt 22 juni 1978.
Kopy gaarne zo snel mogelijk inleveren.

BOLWERK

RK SCHOLENGEMEENSCHAP
VOOR VWO EN HAVO
jacob geelstraat 38
amsterdam slotervaart

CURSUSJAAR 1977 - 1978

19 MEI 1978 NR 6

rené zondervan — michel manders

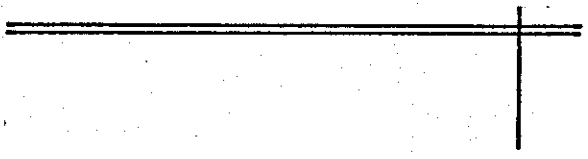
t
e
r
h
e
r
i
n
n
e
r
i
n
g

Kort na elkaar zijn twee leerlingen overleden: René uit onze eindexamengroep, Michel uit de brugklas. Opnieuw zijn we verbijsterd geweest, tijdens hun ziekte die voor de een eigenlijk maar kortstondig was en voor de ander een langdurig proces betekende, tijdens hun uitvaart in Sloten en op Westgaarde waar we afscheid van hen namen. En weer hebben we ons afgevraagd wat we konden doen of alleen maar zeggen of stamelen om aan ouders en familieleden te laten blijken hoe ook wij geschokt waren en hoe graag wij zouden willen helpen.

Hun namen zijn ons gebleven en die zullen we ons steeds blijven herinneren. In de kerk hebben wij vóór hun uitvaart gebeden dat ook God zich hun namen zal blijven herinneren; namen die René en Michel van mensen hebben ontvangen en waarin zij gekend blijven, ook al zijn ze nu gestorven.

Wij hopen en bidden dat ook zij nu hun eeuwige rust gevonden mogen hebben.

Namens de schoolgemeenschap,
M. Siewe.

INFORMATIE

mededelingen van de staf

mededelingen van de staf

HOE VERTEGENWOORDIG IK MIJN KLAS?

Als je als klassevertegenwoordiger tot de ontdekking bent gekomen, dat je klasgenoten je erin hebben geluid, dat je goed bent om met het klasseboek te sjouwen, pak ze dan. Dat kun je het beste doen door niet te reageren op berichten van de staf waarin je wordt uitgenodigd tot besprekingen in de grote pauze in dit of dat lokaal. Dan weet je zeker, dat je klasgenoten iets missen, misschien wel iets dat ze leuk zouden vinden. Dan hadden de sufferds jou maar niet moeten kiezen. Je wraak is zoet.

TRANSACTIES VAN LEERLINGEN MET AMUSEMENTBEDRIJVENDEN

Leerlingen die menen, dat voor het opfleuren van hun klasse-avonden het inhuren van discobedrijven, goochelaars, entertainers e.d. een must is, dienen te beseffen, dat zij als minderjarigen geen contracten kunnen afsluiten. Dergelijke zaken dienen te lopen over ondergetekende, als deze al zijn toestemming daartoe geeft. Deze heeft er bijzonder veel bezwaar tegen, dat leerlingen zouden verdienen aan hun medeleerlingen.

MEER AANDACHT VOOR BUITENSCHOOLSE ACTIVITEITEN

De Commissie Vrije Tijd van de oudervereniging (de vroegere commissie sport en spel; hierin hebben zitting enkele ouders en enkele leraren) wil graag mee helpen sociaal-culturele activiteiten op onze school te stimuleren met behulp van de deskundigheid en medewerking van een aantal ouders. Donderdagavond 25 mei om half acht wordt een eerste bijeenkomst gehouden van deze commissie met enkele docenten en leerlingen uit de huidige derde, vierde en vijfde klassen.

De bedoeling is die avond tot een plan te komen dat in de komende cursus zal kunnen worden uitgevoerd. Wie meer inlichtingen over deze zaak wil krijgen, wende zich tot conrector Hoving. Nadere berichten volgen.

OPBRENGST CHILI-SOOS

De Chili-soos is bezocht door 246 mensen. De kaartverkoop heeft niet alle onkosten kunnen dekken (bus, muziekgroep) maar het tekort kon worden aangevuld uit de opbrengst van vorige feesten.

De collecte en de giften hebben in totaal f 268,80 opgebracht, welk bedrag door mevrouw Ruys aan de Chilenen zal worden gegeven, ten behoeve van hun landgenoten in Chili.

In de eerste maanden van de volgende cursus willen we een film over Chili vertonen die meer informatie geeft over de politieke situatie aldaar.

JJH.

zie verder p. 10

EL PUEBLO UNIDO JAMÁS SERÁ

het verenigd volk zal nooit overwonnen worden **VENCIDO**

Onder deze leuze kwamen ± 50 chileense vluchtelingen vrijdagavond 28 april naar onze school toe.

Zij kwamen hier om ons iets te vertellen over de situatie in het huidige Chili.

Om negen uur begon het geheel met een inleiding van Hilda de la Veja Alfaro, een verbitterde vrouw, die al heel wat, voor ons onbegrijpelijke, ellende heeft moeten meemaken.

Zij verloor onder het schrikbewind van Pinochet een groot deel van haar familie.

Hierna kon men vragen stellen, waar volgens mij echter, niet zoveel enthousiasme voor bestond.

Vervolgens werd er een toneelstuk opgevoerd, waar overigens eigenlijk niemand iets van begreep.

Enige uitleg is hier op zijn plaats: de belangrijkheid van de rol van de chileense vrouw werd hierin benadrukt, en hierin werd tevens een hulde aan hen gebracht.

Het volgende programmapunt was een muzikale kindergroep, wat wel insloeg, gevolgd door een groep van dansende kinderen, allen gekleed in originele folkloristische chileense klederdracht.

Nadat er nog een volwassen zanggroep was geweest kwam als hoogtepunt van de avond Luis Aravena, die de aanwezigen in redelijk Nederlands uitstekend wist te amuseren.

Amuseren, dat is wat veel van de leerlingen van deze avond hadden verwacht, maar wat er toch niet zo erg is uitgekomen.

Wie echter het Z-Amerikaanse karakter kent, weet dat ze niet aan regeld gebonden zijn, en dat ze in hun spontaniteit door hun gevoel worden meegesleurd, zodat zij niet begrepen, dat wij iets veel feestelijker hadden verwacht, waarbij we allen meer actief bezig zouden zijn.

Maar het eigenlijke doel van deze soos-avond is wel bereikt, nl. dat wij solidair zijn geweest met de Chilenen, en dat we de moeite hebben genomen om naar ze te luisteren.

Gedurende de gehele avond konden er in de kantine overheerlijke empenada's (soort pizza's) gekocht worden. Ook stickers, platen en posters werden verkocht.

Om tenslotte de solidariteit compleet te maken hebben velen een kaartje gestuurd naar chileense medescholieren.

Louis Asscher 5cd

amankay y luis aravena

Het hoogtepunt van de Chili-soos werd als eerste gevormd door de muziekgroep Amankay. Wij kregen de indruk dat we met een professionele groep te maken hadden. Er werd gebruik gemaakt van gitaren, fluiten en een drum. Zij speelden niet alleen gevoelige nummers, maar ook meedeiners. De sfeer was erg goed en het publiek was dan ook in grote getale aanwezig. Het hoogtepunt van hun werk was voor ons toch wel het samenspel van de twee uitstekende gitaristen (waar blijft Carlos Santana?). Dit sloeg zo aan bij het publiek dat ze werden teruggeroepen.

Na deze groep was het de beurt aan Luis Aravena, een man met een stemgeluid waar zelfs Iwan Rebrow niet aan kan tippen. Hoewel

zijn gitaar niet geheel zuiver was gestemd werd de sfeer nog beter dan dat zij al was, toen er een nummer werd gespeeld waarbij het publiek heftig kon meelallen. Dit nummer zou dan ook in de tweede toegift herhaald worden. Ook vertelde Luis twee ijzersterke politieke moppen, waarbij zelfs Wim Kan zou dubbel liggen. Wij vonden het jammer dat hij zo vroegtijdig weg ging (nou ja, vroeg?), omdat hij, zoals hij ook zelf zei, de tram moest halen. Luis Aravena heeft zelfs zin om nog een keer terug te komen, niet alleen voor muziek, maar ook om wat over zijn land te vertellen, verduidelijkt met dia's en foto's. Wij hopen dat de belangstelling hiervoor groot genoeg is. Nou Luis, wij zouden zeggen: Hasta luego.

Peter van Montfoort,
Ronald Herni 5cd.

V A N D E D E K A N E N

Aan de school voor lager en middelbaar commercieel onderwijs, Jan Tooropstraat 15, Amsterdam, start per 1 aug. 1978 een éénjarige experimentele opleiding voor bezitterd van het havo-diploma, die opleidt voor het diploma middelbaar middenstandsonderwijs.

Geïnteresseerden kunnen donderdag 1 juni a.s. om 14.00 uur een voorlichtingsbijeenkomst van genoemde school bezoeken. Verdere inlichtingen bij het dekanaat.

Leerlingen die van plan zijn na hun eindexamen te gaan werken kunnen op het dekanaat "Perspektief '78" (wegwijzer voor jonge mensen die na het eindexamen gaan werken) halen.

D A N K B E T U I G I N G

Bij al die pijn die wij hebben wegens het overlijden van René, werden wij door zeer velen getroost.

Om niemand van U te vergeten willen wij graag van deze gelegenheid gebruik maken om alle betrokkenen van Pius X hiervoor te bedanken.

Uw aanwezigheid in de aula, in de kerk en op het kerkhof heeft ons zeer gesterkt en heeft bij allen een grote indruk achtergelaten.

Ook voor de vele brieven en kaarten die naar het ziekenhuis werden gestuurd zeggen wij nog hartelijk dank. René vond het geweldig zoveel post te ontvangen.

Reeds kort na zijn overlijden was René door het langdurige coma zodanig veranderd, dat wij hem niet meer konden laten zien. Moge hij echter in Uw gedachten blijven voortleven als een fijne vrolijke jongen.

Uit aller naam

P. Zondervan.

met't Anna trijntjeop drift

<u>Bemanning:</u> Karin Boersma	Alex Haltus
Vivian Tjoen-A-Choy	Rob van Raay
Nathalie Henry	Reinier Schutte
Irma de Koning	Paul de Jong
Agnes Rose	Gerard Neele
Yvonne Mertens	Arienne Frehse
Inge Kars	Andre Meier
Leontien van Weerdenburg	Norbert Pie
Ingrid Dignum	Adri Busio
Annelies Heus	Bert Stobbelaar
Tine Oudshoorn	

We voeren op het schip 't "Anna Trijntje". De schipper heette Bert en zijn vrouw Rina.

Op zaterdag 29 april precies om 10 uur moesten we in Enkhuizen zijn, maar wie kwamen er weer pas om half 11 aanzetten? Bert, Adri en Arienne. Iedereen hielp mee om de spullen aan boord te krijgen en ondertussen werd er koffie gezet. Nadat alle kamers waren verdeeld en de koffie op was vertrokken de ouders naar huis.

Rina kwam het reglement vertellen en iedereen moest aan dek komen. Daar kregen we allemaal een taak opgelegd; b.v. Andre, Alex en Paul hadden de verantwoording voor de Fok enz.

We waren klaar om te gaan varen toen we tot de ontdekking kwamen dat Vivian en Karin, die w.c. papier waren gaan kopen, nog niet terug waren. Na een half uur kwamen ze pas terug. Toen konden we eindelijk gaan varen. Rina begon meteen te schreeuwen van fok hijsen, snetter klootzakken etc. Het ging allemaal nog wat stroef, maar we kregen het toch maar voor elkaar.

We zouden naar Texel gaan, maar omdat er een zwakke wind stond kwamen we niet verder dan Den Oever. Het was heerlijk weer en we lagen op het dek te zonnen. In Den Oever mochten we van boord.

We lagen naast twee andere schepen, vissersschepen wel te verstaan, die een uur in de wind stonken. Maar dat was niet zo'n ramp, want meer dan de helft van de bemanning was verkouden.

Het was een hele toer om aan de wal te komen, want tussen het laatste schip en de wal was er een beetje teveel ruimte over en aangezien er nog al smerig water tussen lag, durfden we in het begin niet erg te springen.

's Avonds toen de vloed op kwam zetten, was er helemaal niks engs meer aan.

Om een uur of elf zijn we nog het dorpje in geweest en hebben daar wat rondgelopen met z'n vieren (Adri, Nathalie, Gerard en Inge). We waren ontzettend melig en geloof ik nogal luidruchtig.

Er was in Den Oever weinig te beleven. Toen we het hele dorp doorgelopen waren en alles wel gezien hadden, was het bij twaalfen. Wat we niet konden weten, was dat om 12 uur alle lichten uitgingen, maar ja, we hebben de weg terug gevonden en dat is de hoofdzaak.

Terug bij de boot aangekomen, was de sfeer in de kajuit erg gezellig. Een paar waren al naar bed gegaan, maar de meerderheid was nog op. Bert speelde gitaar en de rest zong erbij. We zongen ook onze lijfdeun van deze week: "Johanna" van Henk Elsink. Om een uur of 4 gingen de meesten naar bed, maar geslapen werd er over het algemeen niet veel.

De volgende ochtend (of dezelfde dag) wisten we niet zeker of we uit

zouden varen, want het was rot weer. Het regende en het was koud. We zijn het toen aan de schipper gaan vragen. Die zei dat als de wind goed was, we over een uurtje wel konden vertrekken.

Maar er zijn er toen een paar gaan wadlopen: Bert, Arienne, Karin, Norbert en Annelies. We moesten wachten tot ze terug kwamen. Ze kwamen onherkenbaar onder de modder terug. Vooral Norbert, die languit voorover was gevallen kon gelijk schone kleren aan gaan trekken. Het bleef de hele dag regenen. Bert en Rina hebben de hele dag in weer en wind buiten gestaan om toch nog op tijd te zijn in Hindelopen. Daar zouden we een speurtocht hebben. Niemand had eigenlijk zin,

maar om Bert en Rina een plezier te doen, deden we het toch. Achteraf was het best wel geslaagd, want we hebben veel gelachen.

Vele steegjes hadden aan de ene kant wel een naam, maar aan de andere kant niet. We moesten namen voor stenen verzinnen en er achterkomen wat voor bekend gebouw er stond. Hindelopen was eigenlijk een en al monumenten. Het is er best gezellig.

Nathalie was ziek geworden, dat kwam doordat ze zonder jas naar buiten was gelopen. Ze had wel koorts en lag 2 dagen helemaal ingepakt op de bank.

Die avond werd er behoorlijk geslapen. 'S ochtends moesten we er vroeg uit, want we zouden naar Muiden gaan. Er stond weer veel wind en we moesten onze reddingsvesten aan. Halverwege zagen we dat Muiden niet haalbaar was, dus de schipper veranderde zijn koers naar Monnikendam. Toen we daar aankwamen haalden we onze zeilen binnen en een paar gingen op zoek naar een Chinees restaurant. De anderen gingen de buurt verkennen. Tot onze vreugde was er een kermis(je) in volle gang. Het bleek dat we pas om 9 uur konden gaan eten. Degenen die op zoek waren geweest naar een restaurant, kwamen ook weldra op de kermis. Daar werd Inge, tot grote schrik van de bevolking, beschouwd. Van de kermis gingen we meteen door naar de Chinees, waar het meteen vol was. De terugweg verliep niet zo vlot want Agnes die op de kermis tussen twee botsautootjes ging staan, moest gedragen worden. Ze had haar enkel gekneusd.

Die avond schijnt het gestormd te hebben, alleen we hebben het niet gemerkt.....

De volgende dag zouden we naar Hoorn gaan. Het weer was nog steeds niet erg best en er stond veel wind. Voor de tweede keer die week moesten we onze reddingsvesten aan. Het was maar een klein eindje, maar we moesten steeds overstag. om $\pm$ half 4 kwamen we in Hoorn aan. Het was een schattig plaatsje met veel antiekwinkeltjes.

'S avonds gingen we naar de dancing (zeven bleven er thuis) omdat het de laatste avond was. We kwamen om ongeveer 12 uur thuis. We zijn nog even opgebleven en toen naar bed gegaan. Het was erg gezellig.

De volgende ochtend riepen Rina en Bert ons veel te laat, zodat we maar 5 minuten hadden om ons aan te kleden en te eten. Iedereen was toch op tijd present. Het was onze laatste dag, om 4 uur moesten we alweer van de boot af zijn.

Om 2 uur waren we in Enkhuizen. Alles werd opgeruimd en ingepakt. Er werden nog gauw even foto's gemaakt en toen waren de ouders er alweer om ons op te halen. Niemand had nog zin om weg te gaan, maar we konden ook niet op de boot blijven. Er werd nog even flink gezoend en toen ging iedereen er vandoor.

Al met al is het een onvergetelijke week geweest.

De bemanningsleden van 't "Anna Trijntje"

IN ANTWOORD OP.....

Zeer geachte heer de Ruyter,

Met oprechte achting voor het feit dát, en de manier waaróp u voor uw overtuiging uitkomt, heb ik uw open brief in het vorige nummer van Bolwerk (nr 5, p.9) opgenomen.

Niettemin - zo moet ik u bekennen - voel ik me lichtelijke wanho- pig bij de gedachte dat u van mij een antwoord verwacht.

U stelt namelijk zoveel zaken aan de orde, vuurt zulke ingewikkel- de vragen af dat het een nogal vermetele onderneming lijkt u bin- nen het kader van een enkel artikel van repliek te willen dienen. Bovendien heb ik zo het vermoeden dat de afstand tussen u en mij niet gering is en de kans dat mijn antwoorden u zullen bevredigen daarom minimaal.

Maar goed, u vraagt en daarom zal ik antwoorden. Wie weet komen we daardoor op een enkel punt toch iets dichters bij elkaar. Als dat zou lukken zou ik me daar zeer over verheugen.

Maar nu terzake:

1. U schrijft dat u in Bolwerk "vaak onderwerpen en uitdrukkingen (ontdekt), welke tegenwoordig betrekking hebben op manipulaties van de menselijke geest, die zich lijnrecht opstellen tegen de christelijke waarheid, die toch in het vaandel van uw school wordt meegevoerd".

Als ik u goed begrijp vindt u dus dat er in Bolwerk nogal eens on- christelijke gedachten gespuid worden.

Ik heb het niet onderzocht, maar neem dit zonder meer van u aan. Het ligt - aangezien echt christendom niet zoveel voorkomt - name- lijk nogal voor de hand.

In tegenstelling tot u echter zeg ik: "... en wat dan nog?". Bol- werk namelijk is niet opgezet als een propagandablaadje van een religieuze club, dat de argeloze lezer met stichtelijke priet- praat de eigen hoek in tracht te leuteren - over manipuleren ge- sproken! -, maar als een soort forum waarop mensen van Pius X vrijelijk met elkaar van gedachte kunnen wisselen. Liefst op een humane, christelijke manier, d.w.z. elkaar en elkaars mening res- pecterend en vanuit de bereidheid en de wil om elkaar te begrijpen. Pius X poogt, voorzover ik weet, een christelijke school te zijn. Welnu, zo'n school dient vóór alles gekenmerkt te worden door eer- bied voor de menselijke persoon, voor de eigenheid van de ander. Dat houdt in dat men leerlingen op tracht te voeden tot mondige mensen, d.w.z. tot mensen die zélf leven, zélf oordelen en zo tot een eigen mening komen die in tegenstelling tot zeer veel "eigen" meningen, werkelijk een eigen mening is.

Wil je een en ander bereiken dan is het volstrekt ontoelaatbaar meningen, zienswijzen, ideeën etc. van mensen die mede deel uitma- ken van onze schoolgemeenschap, eerst te schiften en te zeven en zo alleen te publiceren wat jij vind dat de ander horen mag. Dat is bevoogding van het smerige soort dat ze ook in de kolonelsregi- mes zo goed kennen. Op die manier geef je de ander niet de gele- genheid tot een eigen (eventueel afwijkende) visie te komen. Je manipuleert hem, stuurt hem zonder dat hij het zelf in de gaten heeft in de richting waarin jij hem hebben wilt. Zo maak je hem tot een verlengstuk van jezelf, ontnem je hem z'n eigenheid, z'n waardigheid.

Nu kan ik me natuurlijk wel voorstellen dat iemand die zelf geluk vindt of meent te vinden in een bepaald geloof, visie, levensover-

tuiging of wat dan ook, graag wil dat anderen en zeker zijn eigen kinderen dat geloof, die visie of die levensovertuiging delen. Hoe nobel dat doel echter ook moge zijn, het heiligt nimmer de middelen.

Wil iemand bereiken dat zijn kinderen ervoor kiezen te leven zoals hij dat zelf meent te moeten doen, dan zal hij dat na moeten streven niet door anderen (bijv. Bolwerk) het zwijgen op te leggen, maar door zelf overtuigend te zijn.

2. In bovenaangehaalde zin spreekt u verder over "de christelijke waarheid, die toch in het vaandel van uw school wordt meegevoerd". Wat ik graag van u zou willen weten is wat u onder "de christelijke waarheid" verstaat.

Dat is namelijk een begrip waar ik niet mee uit de voeten kan. Ik begrijp er niets van. Ik weet in de verste verte niet wat daarmee bedoeld kan zijn.

Wél weet ik - heel zeker zelfs - dat als u zou formuleren wat voor u "de christelijke waarheid" is, talloze anderen die zichzelf zeer christelijke christenen vinden - en die het misschien zelfs wel zijn -, dan tegen u zouden zeggen: "Ja, maar zó zie ik het niet, daar ben ik het helemaal niet mee eens".

Christen-zijn is - voorzover mij bekend althans - niet zozeer een kwestie van waarheden beamen, je handtekening zetten onder een serie stellingen (en dan verder gewoon gaan voetballen ... als u voelt wat ik bedoel), alswel een bepaalde manier van leven; leven ongeveer volgens het model van de man die aan het begin van onze jaartelling een grote groep mensen in hun eigen ogen zo ontluisterd heeft (een tacticus was hij kennelijk niet), dat ze in een soort paroxisme van haat alleen nog maar konden broeien op een middel om hem uit de weg te ruimen.

Een andere groep daarentegen heeft hij blijkbaar zo gefascineerd dat ze hem "de christus" gingen noemen, "zoon van god" enzo, en dat ze gingen proberen ook zo te leven.

Dat model van leven, van mens-zijn, in een paar woorden samenvatten is een hachelijke onderneming. Ik zal me er dan ook niet aan wagen. Maar zeker is dat z'n eerste volgelingen, z'n eerste fans, opvielen doordat ze anders met elkaar omgingen.

"Ziet hoe ze elkaar liefhebben" zei men van hen.

En dat was dan meteen de laatste keer dat ze dat van christenen in het algemeen konden zeggen. Want toen werd de club groter, kwamen er baantjes en belangen, ging men elkaar verbranden (dikwijls omwille van "de waarheid"!!), martelen en vergassen. Enfin, leest u de krant maar.

Kortom, dat van die christelijke waarheid zie ik niet zo zitten.

Wat verder dat vaandel betreft: dat hebben we niet, maar ik begrijp wat u bedoelt.

Voor de goede orde wijs ik u er in dit verband op dat christelijk onderwijs helaas (helaas?) niet voorkomt. Bij mijn weten althans. Alles draait ook in het zogenaamde katholieke onderwijs uitsluitend om de trits papiertje-baantje-geld. Liefst veel. Alleen wat daartoe dient is echt van belang, telt echt mee. Dat is ook het enige wat de ouders interesseert. Het merendeel althans.

Wat wél voorkomt is dat er in het onderwijs soms christenen werkzaam zijn of wat veel belangrijker is, mensen - anarchisten, marxisten, sceptici, agnosticisten enz, enz. - die zich in feite gedragen zoals men dat van christenen zou mogen verwachten.

Zulke mensen beperken van de ene kant enigermate de schade die het onderwijs berokkent doordat zij het werkelijke belang van hun leerlingen in het oog trachten te houden.

Van de andere kant zijn zij een voortreffelijke steun voor die ou-

ders die hun kinderen graag een christelijke opvoeding geven. Opvoeden heeft namelijk weinig te maken met praten, maar alles met doen. Het is - zoals Kierkegaard zegt - het bestaan zelf dat predikt. Om de waarde van een bepaalde levenswijze in het vizier te krijgen en te kunnen beamen moet je die eerst ergens voorgeleefd vinden.

Samenvattend zou ik willen zeggen dat er m.i. onderscheid gemaakt dient te worden tussen christelijk onderwijs en christelijke school.

Christelijk onderwijs komt niet voor en kunt u dus ook van ons moeilijk verwachten.

Christelijke scholen daarentegen bestaan er wel. Dat zijn dan scholen waarop althans een grote groep leerkrachten niet zo zeer christelijke "waarheden" loopt te declameren alswel probeert zelf christen te zijn, d.w.z. humaan op de manier waarop Jezus dat blijkbaar was.

Van een school die zichzelf "katholiek" noemt en die dus minstens christelijk pretendeert te zijn, mag je het laatste verwachten.

3. De eerste expliciete vraag die u stelt is: "wat is het doel en de rede van bijvoorbeeld de onderwerpen occultisme, spiritisme etc." tijdens de werkweek.

Het antwoord hierop is erg simpel: informatie. De leerlingen hebben de klok horen luiden en willen wel eens weten waar de klepel hangt. Welnu, redeneren wij dan, dat kan. Waarom niet? Juist zo'n werkweek leent zich daar uitstekend voor.

Wie dat begeleidt - vraagt u dan. Dat zijn de leraren die meegaan. Hoewel ik met niemand ruggespraak gehouden heb durf ik wel te beweren dat dat begeleiden bestaat heeft in het activeren van het eigen vermogen van de leerlingen tot zindelijk denken, in hulp dus om het gebodene kritisch te verwerken.

4. De tweede uitdrukkelijke vraag in uw betoog betreft "een omlijnd bericht van Kierkegaard op de eerste omgeslagen bladzijde. Wat is het doel van dit bericht en wie stuurt dat in".

Om met het makkelijkste te beginnen: die instuurder ben ik zelf. Op de binnenzijde van de omslag plaats ik dikwijls een citaat dat ik zelf belangwekkend vind. In de hoop dat wellicht de een of ander het leest en erdoor getroffen wordt. Dat moge dan naïef zijn, met manipuleren heeft het in ieder geval niets te maken. Wel met een poging om te overtuigen. Maar daar kunt u toch moeilijk bezwaar tegen maken. Want wat doet u zelf? U tracht de lezers van Bolwerk toch ook te overtuigen?

Wat de eerste helft van uw vraag betreft: ik neem aan dat u ermee akkoord gaat dat ik daar in een volgend nummer op terug kom.

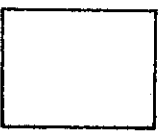
Met vriendelijke groeten,

L. Verzuu

V A C A N T I E

Vacantie: de vluchtheuvel in een drukke stad waar men hijgend belandt. Hierna wordt men weer in de onverzadigbare verkeersmuil geworpen; worstelen om eruit te komen.

Demphne,

politiek op school

De Chili-soos heeft hier en daar de reactie ontlokt: waarom zoeken jullie het zo ver, waarom doe je niets aan de onrechtvaardigheden in je eigen onmiddellijke omgeving?

Natuurlijk kan die belangstelling voor verre toestanden een enorm manco aan christelijke naastenliefde verbergen; onze psychologische inzichten, gescherpt door jarenlang lesgeven op een middelbare school maken het ons niet moeilijk voor elk aardig gebaar boosaardige verklaringen te geven. Gezien het makkelijke daarvan, moesten we dat maar laten.

O ja, er zijn niet alleen fascistische, maar ook communistische dictaturen. Wie me kan uitleggen wat het verschil tussen beide is, waarom de een eventueel te prefereren is boven de ander, neme de pen ter hand.

De afstand heeft in ieder geval het voordeel, dat de verdorzende nuances minder goed zichtbaar zijn, goed en slecht wordt wat duidelijker, de keuze pro en contra wat gemakkelijker. In de eigen situatie is het vaak moeilijker te beslissen waar het gelijk ligt: die aardige meneer heeft eigenlijk weinig humane denkbeelden en wat die figuur met die onsympatiese trekken in zijn gezicht denkt, is eigenlijk nog niet zo slecht.

Wat we aan zinnige dingen kunnen doen, moesten we maar niet nalaten: de Russen beletten oorlogstuig aan te schaffen, zal moeilijk gaan, het Nederlandse aandeel in een onzinnige wapenwedloop beperken zal misschien makkelijker zijn, een gulden geven voor een Chileense medescholier kan je in ieder geval.

Maar inderdaad, als je onrechtvaardigheden in de eigen schoolsituatie niet aanpakt, ben je als Chili-soosganger weinig geloofwaardig. Maar is onze geloofwaardigheid dan zo belangrijk? Belangrijker is de situatie van onze medescholieren, van onze collega's.

Wie helpt de terreur bestrijden? De psychologische terreur van mensen over mensen in onze naaste omgeving?

JJH.

AGENDA

Bekijk het maar.

ma. 22 mei t/m 31 mei	Schriftelijk eindexamen eerste tijdvak 1978.
di. 23 mei	Buiten sportdag 1, 2 en 3; overige klassen les.
wo. 31 mei	14.00 uur. Ontvangst nieuwe brugklassers in aula.
1 t/m 5 juni	Buitenlandse reis voor eindexamenklassen.
vr. 9 juni	Avond soos - politiek café!
di. 13 juni	laatste lesdag.
wo. 14 t/m do. 22 juni	Proefwerkperiode, geen lessen.

zie verder p. 20

ouwe koeke

OFTEWEL EEN KRITISCHE BESCHOUWING
VAN DE VORIGE BOLWERK DOOR JJAVH

EN KOEIEN

Allereerst een reactie op de nootjes die redacteur Verzuu onder de vorige afleve ring van deze serie nodig vond te kraken.

Wat mijn proppen-"gezeik" betreft: dat ik het geheel eens ben met de beweegredenen van waaruit deze actie gevoerd wordt, nl. het tegengaan van de vervuiling om en in onze school, wil niet zeggen dat deze actie mij, doordat ik er voortdurend mee geconfronteerd word, zo langzamerhand de neus niet uitkomt dat ik goedbedoelde, positieve, sociaalvoelende en blikverruimende mededelingen als "gezeik" ga betitelen. Dit alles houdt echter geenszins in, zoals uw naschrift deed vermoeden, dat ik deze mensen, die vanuit een gevoel van gemeenschappelijke verantwoordelijkheid iets tégen de vervuiling ondernemen "uitslovers" vind. Nee, het is juist dat ASOCIALE TUIG DAT ONZE SCHOOL BEVOLKT EN BEVUILT dat we met het predikaat UITSLOVER mogen "verrijken"! Doe toch GEWOON en hou de boel SCHOON!!

Na even op adem gekomen te zijn geef ik dhr. Verzuu volkomen gelijk dat hij van een recensent verwacht dat deze kan lezen (Hoe komt het trouwens dat de vorige BOLWERK op pag. 1 van dat nummer als nr. 2 van 10 november 1977 werd aangekondigd?). Ik geef hem ook gelijk als hij tegen mij zegt dat waar gehakt wordt spaanders vallen, hetgeen hij dus gedaan heeft. Bedankt. Toch moet dhr. Verzuu het met me eens zijn als ik beweer dat als hij niet "zelf tot actie was overgegaan", deze interview-cyclus nooit tot stand was gekomen ("na zacht aandringen onzerzijds"). In ieder geval weet iedereen nu dat de grootste eer dhr. Van Zweden toekomt. Bij deze.

Nu weer over op de orde van de dag, nl. BOLWERK nr.5. Het leeuwe-deel (dit in de zin van het belangrijkste (niet het grootste) deel), werd in beslag genomen door informatie over alles wat met Chili te maken heeft. Het was allemaal interessant om te lezen en ik hoop dat deze artikelen het gewenste effect hebben en dat ze de aanzet mogen zijn tot meer van dit soort akties en activiteiten.

Een soort voorwoord hierop vormde de verhandeling van dhr. Hoving over "Politiek op school" op pag. 1/2. Hoewel het gevaar van indoc-trinatie terecht aan de orde wordt gesteld kan een bepaalde zin ook zo omgedraaid worden: komt door de grote invloed van het gezin de vrije meningsvorming op school niet in de knel? Hiermee bedoel ik dat in sommige gevallen kinderen van huis uit zo zwaar een (poli-tieke) mening opgedrukt krijgen dat zij zich er hier op school een-maal moeilijk of niet van kunnen losweken, m.a.w. ze zijn nauwe-lijks in staat zich enigszins objectief op te stellen. Ook stapt dhr. Hoving van stellingname tegenover groot menselijk onrecht met- een over op politieke partijen, die hij dan met een politiek debat in verband legt. Ik denk echter dat tussen deze twee nog een groot braakliggend terrein te vinden is, dat niet met partijpolitiek af te bakenen is, maar toch onder de brede noemer politiek valt en zeer meningvormend en/of bewustmakend kan zijn, bijv. klein mense-lijk onrecht.

Demphne Meijer maakte haar entree met een aantal aardige gedicht-jes, waarvan ik "wind" en "was" de beste vond. Ze zijn net zo ver-luchtend als de tekeningen van Diana Winkel en René Pâques, waarvan de laatste trouwens weer terug is van weggeweest.

Ouder de Ruyter trok op pag. 9 fel van leer tegen.....ja, tegen

wat allemaal eigenlijk? Het commentaar van dhr. Verzuu in dit nummer zal er hopelijk wat duidelijkheid in scheppen. Eén ding snap ik helemaal niet: dat deze tijd van vrije massacommunicatie, waarin elk vrij mens een onbeperkt aantal indrukken op kan doen, volgens dhr. de Ruyter een tijd is waarin Satan krachtiger dan ooit filosofische dwalingen in onze hersens spuit. Bedoelt dhr. de Ruyter soms dat we oogkleppen en oordopjes maar weer uit de oude doos moeten halen?

Versteld stond ik van de makkelijk leesbare en uiterst ter zake kundige recensie die Ronald Weesie schreef over het jubileumconcert van Nico Hermans als dirigent van Con Brio. Werkelijk professionele klasse!

De moraal van Hans Lasschuits verhaal (pag. 18), dat de opnieuw oprukkende autoriteit de kop in moet worden gedrukt, heeft in zijn fabel betrekking op de botsing tussen autoriteit en een goedzak. Maar het zijn juist de slechterikken die het bestaan van een autoriteit nodig maken, en de wereld bestaat nu eenmaal niet uit louter goedzakken. Dus logisch dat er om de zaken tot een goed einde te brengen een autoriteit (nodig) is. Wederom aardig geprobeerd.

De docenten-interviewcyclus door A. van Zweden (in vrijwillige opdracht van l.v.) besloeg in deze aflevering met dhr. Huibers één pagina meer als de vorige keer. Doordat het volgens mij deze keer iets oppervlakkiger bleef, had het geheel ook wat minder inhoud.

Sommige punkers zijn in wezen (potentiële) anarchisten, dus zijn er (toch nog) mensen die vrij willen zijn, hieruit volgt ("optimistische konklusie"): het anarchisme is mogelijk. En met de mensen die het niet willen, hebben we niets te maken. Zij dan maar niet blij, aldus ons anarchistisch trio Jansen, Lasschuit & Courtens. Ik voor mezelf kan me namelijk niet voorstellen dat als je met die andere mensen wel rekening gaat houden het anarchisme nog mogelijk is (pessimistische concl.).

Inge Wijde, vond ik, behielp zich jammer genoeg van een langdradige inleiding om de boodschap te brengen dat het gedrag van de op deze school vertoevende mensen best iets socialer mag worden.

Om alle facetten rondom het Russische, Amerikaanse of Nederlandse bommenbeleid te beschrijven zijn hele boekwerken nodig. Toch stelden Erwin Bouma en Lourens Raat hun fietslampje tegen de anti-neutronenbom-schijnwerper op. Zoals ik al eerder geschreven heb is het ten alle tijde zeer verhelderend om de zaak van twee kanten te bekijken. Toch vind ik, hadden ze in die ene pagina wel meer dingen aan de orde kunnen laten komen, bijv. de onderlinge verhouding tussen de westerse landen. Jammer.

Zoals uit het aantal alinea's van dit artikel moge blijken, was BOLWERK 5 weer een aflevering met ouderwets veel lezenswaardige zaken. Zo'n opmerking van dhr. Bianchi op pag. 33 geeft in vijf regels weer waar anders een hele bladzijde over vol kan worden geschreven. Klasse! Alleen begrijp ik nog steeds de titel niet erg. Heide of pijptabak?

Nu, ik wilde het hier "maar" bij laten. Mocht er iemand zijn die uit het bovenstaande denkt op te kunnen maken dat ik iets verkeerd gelezen of begrepen heb, hij/zij stelle mij hiervan op de hoogte.

ikziejezondagwelopdeDamofdaaromtrent

270378 JJA vH

het grijze denken

1 inleiding

Het grijze denken, meelopen zonder te weten waarheen of waarom gelopen moet worden. Anderen zullennet wel weten. Ze wetennet ook en zullennet blijven weten voor je zolang je mee blijft lopen. Grijs denken is het ontkennen van de democratische principes van de verantwoordelijkheid van elk individuum voor het totaal. En dit gaat gepaard met grijze argumenten zoals: verschil in leeftijd en verschil in functie of capaciteit. Het onjuiste van deze argumenten zal in het vervolg aangetoond worden.

2.1 de scholen-gemeenschap

Wat we hier komen doen is op een beperkte manier leven, gewoon omdat we hier niet dag en nacht zitten. Verder geven we er een bepaalde richting aan, die vanuit ervaring opdoen en dan voornamelijk in de traditionele vakken. Gaan we ervan uit dat dit iets prettigs moet zijn, dan moeten we met elkaar samenwerken. Dit houdt ondermeer in dat we ons inspannen door respect voor elkaar op te brengen en verantwoordelijkheidsbesef voor het totaal. Van de anderen verwachten we dan weer eenzelfde respect met name voor de wijze of uiting van onze inspanning, welke door velerlei oorzaken verschilt of kan verschillen van die van de anderen zonder daarom minder waard te zijn.

2.2 relatie leerling-(kon)rektor

Vanwege ons grote aantal wordt van slechts zo'n vijftal een specifieke inspanning verlangd. We kunnen namelijk niet met een duizenden onderling regelen wanneer we wat doen. Daarom zijn er konrektoren die het rooster enz. samenstellen. We stellen voor het goed verlopen van deze zaken hen verantwoordelijk. Dit houdt echter niet in dat we nu niets meer te zeggen hebben, het is oorspronkelijk onze verantwoordelijkheid, als we slechts met een tweeën waren hadden we geen rector nodig. Kortom, de rektor doet iets specifiek voor ons, en daarom moet die zich richten naar onze wensen en de richtlijnen, die we geven in krietiek en inspraak, volgen.

2.3 relatie leerling-leraar

Omdat opdoen van ervaring te vergemakkelijken staan ons een aantal hulpmiddelen ter beschikking. Zoals boeken (oefen- en naslagboeken) en ook mensen die al wat ervaring hebben, leraren. Hun inspanning verschilt dus van de onze, ze moeten kennis overdragen. Hierbij komen ze op ons terrein dat van de ervaringsopname. Wanneer we op een specifieke manier ervaringen willen opnemen, kunnen botsingen ontstaan met een leraar die maar op één manier een beperkte ervaring kan overdragen. Zo kan het zijn dat we helemaal niet geïnteresseerd zijn in een ervaring of dat we accenten in een ervaringspakket anders leggen dan die. Er moeten dan twee dingen gebeuren waarvan er één wezenlijk is en één noodgedwongen. 1 Omdat er niet voor ieder van ons een eigen leraar is, moeten we onze accenten en interesses aanpassen aan elkaar maar met genoeg ruimte voor individuele afwijkingen, dit gebeurt enigszins

innet kiezen van een pakket en de tijd die je zelf wil besteden aan een bepaald vak.

2 De leraar van zen kant moet, afgezien vannet feit dattie ervaring overdraagt aannet totaal, volledeg tegemoet komen aan je wensen. Iemoet inzicht geven innet ervaringenpakket van zen tradiesiejonele vak, zodattet mogelek is de voor je juiste aksenten te leggen. En dan moettie die met je invullen, met inachname vannet totaal van indievieduwen. Dit gebeurt enigins door de ervaringsoverdracht per klas en nivo te laten gebeuren.

3 uitleiding

Als we hiervan uit gaan en we proberen dit te rejalieseren moeten we konstateren dat er in onze gemeenschap veel fout zit. In de bases-tekst, waaraan deze ontleend is hebbik veel van deze fouten genoemd. Gezien dat deze tekst in april-mei '77 geschreven is, en daarom, wat voorbeelden van fouten betreft, enigins achterhaald, ennik verdere ontwikkelingen hier niet geheel gevolgd heb, isset beter dat je met slechts dit uittreksel als fundement de fouten opspoort, krietieseert en zo veel mogelek verbetert.

De huidege leerlingen vannet Pius X wenssik hierbij veel sterkte toe, en meer sukseses dannik of men generasie gehad heeft.

Titus Maria Williams.

WIE DURET?

Een reactie van twee leerlingen op de voorlichtingsavond over jeugdcriminaliteit.

Hierbij zullen we eerst vertellen voor diegenen die verhinderd waren (ongeïnteresseerd) hoe het verloop van deze avond zo'n beetje was.

De eerste helft van de avond bestond uit een monoloog van een adjudant van politie van A'dam. Deze monoloog bestond voor het grootste deel uit een uiteenzetten van de handelwijze van de politie t.a.v. jeugdcriminelen. Mensen die hier meer van hadden willen weten hadden naar die avond toe moeten gaan.

Na de pauze kwamen de reacties los uit het publiek. Hieruit ontstond een levendige discussie waarbij vooral het verschil van mening te bespeuren viel tussen enige ouders en leerlingen. Hierbij ging het vooral over: a. het ontstaan, en b. het tegengaan van criminaliteit.

Ons inziens is het ontstaan van de criminaliteit te danken aan de opgelegde materiële behoeften, die dan weer te danken zijn aan onze verkopers, regeringsleiders enz. (regering wil ten gunste van onze economie een grotere koopkracht).

Ter verduidelijking een voorbeeld:

Jantje ziet op de tv-reclame dat hij er niet bij hoort als hij geen prachtige brommer heeft. Zijn vriendjes werken hieraan volledig mee en stemmen hiermee in.

In ieder geval loopt Jantje op een donderdagavond door de stad en ziet in een of ander motorpaleis een aantal brommers prachtig uitgesteld staan. Nu gaat het sociale instinct van Jantje werken. Hij wil erbij horen, hij wil opgenomen worden in het kringetje van mensen die allemaal net zo denken als hij. Een brommer is duur. En zo wordt er met een heleboel dure artikelen op een ontzettend smerige manier reclame gemaakt. En om aan al die dingen te komen heeft Jantje geld nodig. Zo'n groot bedrag kan hij echter niet bij elkaar

krijgen. Gevolg: Jantje bezwijkt en wordt jeugcrimineel. Misschien klinkt dit voorbeeld overdreven, maar iedereen wordt beïnvloed door de reclame. Dit is geen kwestie om stoer over te doen. Het is geen grapje dat bedrijven vallen en opstaan met de reclame. Reclame is een vorm van psychologie die regelt wat wij kopen. Laten we nu even wel zijn: een brommer verheven tot statussymbool is toch zeker niet meer dan een vervoersmiddel. En zo zijn er nog vele andere produkten op te noemen die tot statussymbool verheven zijn. En is Jantje nu omdat hij gevoelig is voor dit soort invloeden te veroordelen?

Hoe moeten wij de jeugdcriminaliteit nu tegengaan. Door zware straffen misschien die alleen maar wrokgevoelens jegend de gevestigde orde achterlaten? Of door het wegnemen van de oorzaken? De politie van A'dam heeft het tot nu toe als volgt opgelost: Tot 18 jaar krijgen de jeugdige "criminelen" een reprimande. Hier van komt volgens de Amsterdamse politie 60% nooit meer terug. Er wordt geen proces-verbaal opgemaakt. Wij zijn hier niet tegen en begrijpen dat dit een verbetering is, maar het helpt weinig doordat we met onze maatschappij in een vicieuze cirkel zijn terecht gekomen. De aanvoer van nieuwe delinquenten wordt alleen maar groter wanneer we de oorzaken niet wegnemen en jeugdcriminaliteit niet verbinden met politiek.

Jean-Paul Courtens
Hans Lasschuit

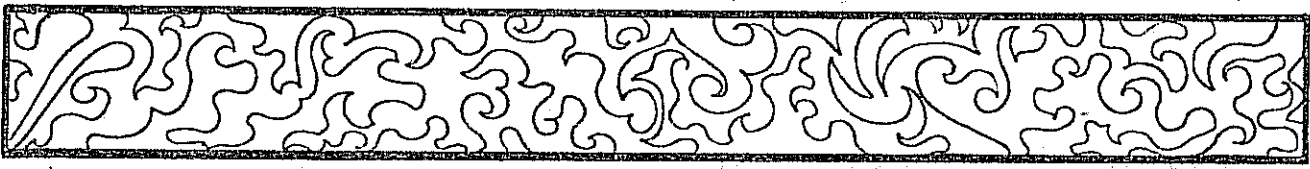
benoeming

Soms kun je een bericht alleen maar met gemengde gevoelens bekend maken. Aan de ene kant overheerst in dit geval blijdschap, omdat een van onze docenten een eervolle benoeming heeft ontvangen, aan de andere kant is er ook een zekere droefheid, omdat die benoeming leidt tot het vertrek van iemand die zich met hart en ziel voor onze school heeft ingezet.

Met ingang van 1 augustus a.s. zal mevrouw Nicolette Schulman als conrectrix in dienst treden van het Augustinus College in de Bijlmermeer. In de afgelopen jaren heeft zij bij ons op tal van plaatsen erg veel werk verzet; alle opgedane ervaring, hoe dingen wel of niet aangepakt moeten worden, zal zij nu elders gaan gebruiken.

Ik wil haar nu al vast heel hartelijk bedanken voor alle zorg aan onze school besteed en wens haar, ondanks de gemengde gevoelens echt van harte, erg veel succes in haar nieuwe werkring.

M.Siewe.

nieuws uit de tuin

Gisteren eindelijk dan heerlijk weer en bloeiende peregomen in de tuin, waar trouwens ook de ribes, paarse dovenetel, maarts viooltje, deens lepelblad, rozemarijn, wildemanskruid, hondsdrif en nog wat kruiden en onkruiden bloeien. In de paasvakantie is speciaal het aardbeienbed onderhanden genomen, een heel karwei. Er zijn veel zaaibedden uitgezet en er is al aardig wat gezaaid en gepoot. Uien en knoflook komen al boven de grond, net als verfkamille, zwarte en gele mosterd en bernagie.

Zo'n week of twee geleden kwamen plotseling de sporedragers van de paardestaart boven de grond, in een strook over de breedte van de tuin ter hoogte van kardoen en verfpanten. Het leek wel een invasie van iets buitenaards, al die roze-bruine stengels met punt-hoeden. We zijn uren aan het koppensnellen geweest, maar na een dag of wat zitten er weer nieuwe en in de grond zit nog een flinke voorraad. Achteraan bij lavas en aardbeien waren ze (nog?) niet te vinden; de Santpoortse die beweert dat paardestaart in golven door het dorp trekt heeft misschien wel gelijk, de tijd zal het leren!

In de afgelopen week is door een oud-leerling uit het grijze verleden één van de kasmuren herbouwd. Nadat het dak en het zaaitablet binnen langs de muur gestut waren en de onderste rij ruitjes eruitgehaald, heeft hij, samen met J.Hoving esq., met moker en houweel het muurtje weggeslagen. Na deze woeste arbeid heeft hij een diepe sleuf gegraven tot aan het grondwater, een fundering van puin gelegd (slangvormig) en daarop een nieuwe muur gemetseld, die veel dieper de grond ingaat dan de vorige. Het is een prachtige muur geworden, compleet met steunberen op de plaatsen waar van binnen de spanten zitten. Helaas kon hij maar een week blijven, maar J.Hoving voornoemd is zondag met een vader al op de tweede muur losgetrokken. En men fluistert dat er één Bolwerk-kroniekschrijver is, die wel een handje wil helpen en die nog iemand meeneemt enz...

De rozemarijn hebben we nu maar buiten gezet want die kwam aardig op de tocht te staan.

Er is dus nogal wat te beleven geweest in de tuin en de voorjaarsvakantie moet nog komen, wie weet? Vóór de receptie nog? (Kan in principe altijd, omdat de datum nog niet is vastgelegd.) Maar het zal wel weer eind mei worden.

Tip voor liefhebbers van planten: de botanische tuin Dr. Costerus te Hilversum, tegenover Zonnelaan 1, ingang links naast pedagogische academie, is, hoewel niet groot, mooi en vooral overzichtelijk aangelegd. Een bezoekje waard.

En hier gaat hij dan:

Een kruidentuinkas met veel nukken
Trachtt' zich uit zijn voegen te rukken,
Toen kreeg hij een peer
met een moker meneer:
nu staat hij op zijn eigen stukken.

P.H.H.

Een kas waar de ratten in vreeën
die kraakte zijn voegen in tweeën.
"Ik ben", sprak hij koud,
"daar niet op gebouwd,
verduid, ik kan het niet leeën."

J.J.H.

P. Hoving - Helling.

BRIEF VAN BUITEN

Beverwijk, 8-2-78

Geachte redactieleden,

Met Kerstmis vond ik op het NS-station te Haarlem een exemplaar van jullie blad "Bolwerk" van 22-12-1977.

Op bladzijde 23 trof mij jullie rubriek "Verweijjtjes". Hierin waren een viertal gedichtjes opgenomen, waarbij het limerickritme de inhoud leuk benadrukte.

De gedichtjes deden mij denken aan mijn eigen schooltijd, waar mij als eerste limerick geleerd werd:

Een schoolmeester uit Yokohama
stond voor de klas in zijn pyama.
Zijn vrouw kwam. Zei: "Man!
trek je overjas an;
anders volgt er een echtelijk drama."

Deze eerste limerick is aanleiding geworden dat ik er nadien honderden gemaakt heb.

Bij het lezen van jullie 4 gedichtjes, heb ik de bekoring niet kunnen weerstaan om eens te proberen jullie teksten voor "eigen" limericks te gebruiken. Zo maar eens uit de aardigheid en beslist niet om jullie gedichtjes niet in hun waarde te laten. Daar jullie het misschien leuk vinden om ook eens te lezen hoe de teksten dan geworden zijn, laat ik die hieronder volgen. In "mijn" visie heb ik mij strikt gehouden aan het oorspronkelijk limerickritme. Een limerick bestaat immers uit 5 regels. De regels hebben achtereenvolgens 9-9-5-6-10 lettergrepen, zoals uit het "schoolvoorbeeld" hierboven is "af te lezen".

Jullie gedichtje luidde:

Een eiersnijder uit het plaatsje Buren
Lag naar gekookte eieren te turen.
Hij riep ernstig ontsteld:
"Wanneer wordt er gepeld?
of gaat dat nog dagen duren?"

Het werd:

Een ei'snijder lag laatst te Buren
naar eitjes - gekookte - te turen.
Scherp-snedig ontsteld,
riep hij: "Wordt er gepeld?
of moet dat soms nog dagenlang duren?"

Het 2e gedichtje luidde:

Een panharing in het zuur uit Made
Sloeg een zure haring gade
En zei: "Kijk toch niet zo raar
Want het scheelde maar een haar
of je was - net als ik - éérst gebraden!"

Het werd:

Een zúre panharing in Made
sloeg laatst een zuur harinkje gade.
"Kijk toch niet zo raar,"
zei hij, "'t scheelde een haar
of je was - net als ik - éérst gebraden!"

Het 3e gedichtje luidde:

Een blikopener uit Hindelopen
Kreeg geen enkel blik meer open
Hij werd toen vervangen
Waarna hij zich heeft opgehangen
Hetgeen hij toen met de dood moest bekopen.

Het werd:

Een BLIK-op'ner uit Hindelopen
kreeg onlangs geen BLIKJE meer open.
Hij trilde héél fel
toen hij dit BLIK-semsnel,
na ma's BLIK, met de dood moest bekopen.

Het 4e gedichtje luidde:

Een fluitketel uit Grevenbicht
Viel het fluiten erg licht.
Hij floot dag in dag uit
Zowel mét als zónder tuit.
't Was géén gehoor en géén gezicht.

Het werd:

Een fluitketelfluit stond te Ingen
wel zó levenslustig te zingen,
met 'n fluitend geluid
úit of zónder z'n tuit,
dat daar horen en zien je vergingen.

Jullie "Verweijtjes" zijn anoniem gepubliceerd. Ze hebben echter jullie Kerstnummer leuk opgefleurd.

Het Dagblad "Trouw" had voor haar Kerstnummer een landelijke Limerick-prijsvraag uitgeschreven voor haar lezers. Misschien is zo'n wedstrijd op jullie school ook wel uitvoerbaar. Er zou een aardig Kerstnummer mee kunnen worden samengesteld. Stel je voor: Een Bolwerk met Limericks. Jullie zouden de limericks in onderwerpen kunnen onderverdelen. De wedstrijd van dagblad "Trouw" hield 4 "verplichte onderwerpen" voor de deelneemsters en deelnemers in. Deze onderwerpen waren: De Politiek - Het Verkeer - Het Geweld - en Jeugd en Ouderen.

Deelname aan de Trouw-prijsvraag leek mij een aardige bezigheid. Ik heb mijn viertal dan ook ingezonden en... er werd een welkome boekenbon mee verdiend.

Hóe de beloonde limerickserie luidde mogen jullie wel weten. Misschien kunnen ze tot voorbeeld dienen wanneer jullie eens zo'n wedstrijd zouden uitschrijven.

In volgorde van de 4 onderwerpen luiden de teksten:

1. DE POLITIEK:

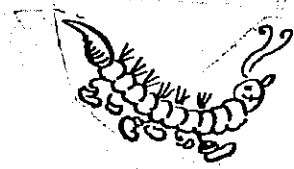
DEN UYL is DEN HAAG uitgevlogen,
nadat hij gewikt en gewogen
had óf zijn partij
met het CDA blij
was geweest als HIJ het zou gedogen.

2. HET VERKEER:

Een auto reed achter een brommer
die bochten afsneed, maar NIET dommer
dan d'auto het deed,
die ELK voertuig afsneed
dat precies vóór hem reed. Dat was stómmmer!

3. HET GEWELD:

Laatst kon in een EL-AL-machine
 geen kaper een wapen bedienen
 toen vanuit een stoel
 een gevoelige troel
 smoorverliefd naar hen keek en ging grienen.

4. JEUGD EN OUDEREN:

Een meisje zei laatst tot haar moeke:
 "'k Ben 't beu om een jongen te zoeken."
 Haar moeke vroeg: "Schat,
 hóveel heb j'er gehad?"
 Nou: toen deed zij heel veel uit de doeken....

Als vader van 4 afgestudeerde kinderen wens ik jullie veel succes bij jullie studie. Misschien zijn er velen onder jullie die het "vak" "Limerickplanologie" - als "vrijetijdsstudie" - er graag bij doen.

De rubriek "Verweijtjes" in "Bolwerk" zou er wel bij varen.
 Tot besluit: geen verweijtje maar een feitje:

Een BOLWERK waar vele scholieren
 beginnen te dichten na vieren,
 weet zeker: hoe goed
 pas een limerick 't doet,
 als je DIE maar goed weet te "versieren".

G. van Weel.

Nauwelijks hadden we onze bekende anonymus de brief van dhr. van Weel laten lezen of hij verstrekte ons een nieuw verweijtje. Een zeer volmaakte deze keer.

Waarmee maar weer eens bewezen is dat leraren soms hele goede leerlingen kunnen zijn.

Hier volgt dan het verweijtje-volgens-de-regels:

Mijnheer G. van Weel uit Beverwijk
 Heeft op limericks zeer goede kijk.
 Hij gaf mij een les
 Met een gedicht of zes
 En daarom geef ik van mijn hulde blijk!

G.W.F.C. Verweij.

CINDERELLA, ONTWAAK !

Cinderella, werp 't schort,
 dat roestige blik met stoffer
 zo ver mogelijk van je af!
 Teveel roet heb je al
 gegeten.
 Cinderella, ontwaak!
 de tijd van opstand
 is nu gekomen.
 Je onderdrukking heeft
 een eeuwigheid geduurd.
 Cinderella, laat je

golvende, zwarte, lange haren
 in de wind waaien.
 Cinderella, ontwaak!
 Trek je mooiste baljurk aan.
 Cinderellas aller landen
 verenig u.
 Snij de knellende banden
 los.
 't Einde zal een poort
 met een grootse beloning
 van goud zijn.

Demphne.

Vervolg van p. 10.

do. 22 juni	Docenten: Inleveren cijfers laatste rapport. 13.40 uur Vergadering alle docenten van de eind-examenklassen. middag: Sam Sam ? avond : Soos ?
vr. 23 juni	Avond : film.
vr. 23 t/m vr. 30 juni	Overgangsvergaderingen (geen lessen).
ma. 26 juni	Feest voor eindexamenklassen.
wo. 28 juni	15.30 uur Diploma uitreiking HAVO 20.00 uur " " VWO
vr. 30 juni	14.00 uur Promotie brugklassen
za. 1 juli	14.00 uur vertrek schoolkamp brugklassen (Otterloo).

EINDEXAMEN NEDERLANDS 1978 VWO

Tijd: 3 uur

Het Wierookvat

- 1 er ligt een bolus in de sloot
die niks begeerd heeft
behalve een bruine kleur
van geurige kralen
- 5 waarom is dit groen tapijt
gescheiden door een fiets
die over het ijs heeft gekleden
van zeventien piek
- 10 deze broeder heeft verbrokkeld
en heel gauw deze hond in twee gehakt
waarom oh muzen
heeft mijn zuster drie ogen?

G.K. Koolcampo

Beantwoord de volgende vragen in goed Nederlands:

1. Verklaar de titel in verband met het gedicht.
2. Dp wat heeft "een" in regel 1 betrekking?
3. Wat bedoelt de schrijver met "15° onder nul" en zo ja wat?
4. Wat bedoelt de dichter met " " in regel 9?
5. Herschrijf de laatste strofe in eigen woorden en spoor de drukfout op.
6. Tot welke stroming behoort deze impressionistische dichter?
7. Moeilijke woorden: er, die, een, van, waarom.
8. Probeer in een korte, bondige zin van enkele woorden de tweede alinea zo goed mogelijk weer te geven, zoek in de richting van "lulkoek".

Onlangs vond ik in de "Wekker", een voorganger van "Bolwerk" een artikel waarin het eind-examen 1978 voor VWO werd gepubliceerd. Naar ik hoop maar niet verwacht zullen de examinandi vruchtbaar gebruik kunnen maken van mijn spurwerk.

Veel succes,

R.T.M. Weesie

Maarten Moens
+ Hank Stelling

aanbeden door velen

Wij praten te netjes.

Verborgen emoties en geheime zaken, waar anderen

vaak liever over

zwijgen

bob van der bibs R u b r i e k

Dan zegt je moeder tegen je 'Zit nou niet steeds aan je te krabben.'

Lieve lezers en -essen, hebben jullie het al gehoord? De lente is weer aangebroken! De vogeltjes kwetteren weer lustig in de bomen en menigeen heeft zijn eerste ijsje van dit seizoen alweer verorberd. Mag ik u hierbij op het hart drukken om er toch vooral op te letten deze zomer niet teveel te eten. Een hartvervetting heb je zo te pakken, zeg ik altijd maar. Lente wil zeggen, vrolijkheid, probleemloosheid; dat komt mooi uit want dan heb ik eindelijk eens de tijd om al die problemen even op te lossen, die nog niet aan bod zijn gekomen.

Dat ik aanvang:

KOU EN KLIEDERBOEL

Beste Bob,

Ik zit met een probleem, waar ik dagelijks last van ondervind; toch is het geen sexueel probleem. Het gaat namelijk om het volgende: telkenmale als ik mij op de koer bevind, is het daar vergeven van de - vergeef mij het woord - vogelenpoep. Tevens verga ik er vaak van de kou. Alsof dat nog niet genoeg is, liggen er, hetgeen niet te vermijden is in ons kikkerlandje, regelmatig plassen, die een dermate omvang hebben bereikt, dat men ze niet meer kan ontlopen. Last but not least: dat afschuwelijke gekrijs van die meeuwen, die op het brood afkomen, dat de modale piustiener daar pleegt te deponeren, houdt mij op een dusdanige wijze van mijn concentratie, dat ik straks met de moed der wanhoop mijn twaalfde piustienjaar inga. Beste Bob, het denken heb ik opgegeven. Dat mag jij voor mij doen.

Een piustiener die zijn/haar naam liever niet bezoedeld ziet.

Beste Piustiener die zijn/haar naam liever niet bezoedeld ziet, Ik vraag mij af of jij het denken niet allang hebt opgegeven. Na drie dagen en drie nachten piekeren had ik de oplossing voor je probleem gevonden; een absoluut rekord. Toegegeven, de maaltijden en andere behoeften heb ik hiervoor overgeslagen, maar ik vind het voor mijzelf toch geen onaardige prestatie.

De (briljante) oplossing die ik heb gevonden is deze: zoals je weet is er een commissie ingesteld i.v.m. het verbouwen van de school. Wat je nu moet doen is dit: je stapt naar deze commissie toe met een fles ouwe klare of iets dergelijks onder je arm en je legt deze commissie het volgende plan met motivatie voor:

In verband met de grote praktische bezwaren verbonden aan een open koer (die jezelf nader kunt specificeren), die ik hierbij een voorstel in tot afsluiting van de koer aan de bovenkant. De opdracht hiervoor zou gegeven kunnen worden aan een nog aan te wijzen jonge architect.

Mijn gedachten gaan zelf uit naar een afsluiting van gewapend glas, daar het open karakter van de school behouden moet blijven (dit laatste mag je vooral niet vergeten). Eventuele gelden, nodig voor deze verbouwing, zouden geput kunnen worden uit een verhoging van de jaarlijkse ouderbijdrage en uit bezuinigingen op andere posten. Als de commissie akkoord gaat (hetgeen wel waarschijnlijk is; denk hierbij aan de ouwe klare) is het er al bijna door. Het moet dan alleen nog even door de inspraakprosedure heen geloodsd, maar dat is de commissie wel toevertrouwd; die vier mensen die alle ± 1100

leerlingen vertegenwoordigen zijn bijzonder makkelijk te overdonderen met moeilijke termen, motivaties en argumenten. Mocht dit niet helpen, dan laten ze zich wel inpakken door de "bijkomende voordelen".

Ik denk dat je zo tegen je zestiende pijstienjaar wel tevreden kunt zijn over de situatie op je schooltje, waar je dan eindelijk prettig en ongestoord kunt werken.

Bobje.

Ja, lieve lezers en essen, dan krijg ik hier net van Inge Wijde door, die aan het andere buro op ons kantoor zit te werken, dat ik mijn P.R. niet te lang moet maken, daar er ook nog ruimte over moet blijven voor de laatste berichten van de V.V.V.V. Ja, lieve lezers en essen, er staan weer grootse dingen te gebeuren. Maar afijn, dat zult u zelf wel lezen.

Mnr. H. Krebbers,
Pius X Lyceum,
Jacob Geelstraat,
Amsterdam.

Amsterdam,
27 Maart 1978.

Geagte heer,

Graag wil ons u van harte bedank vir die geld wat u ingesamel het. Ons het besluit om die geld te stuur na Botswana waar van ons jongens in kampe sit en waar hulle behoefte het aan skool, voedsel en mediese middele. U hulp is vir ons 'n teken van u solidariteit met ons in die stryd. Ons waardeer dit geweldig.

U vriende,

Mathews Magagane en Johannes Adonis.

J. C. Adonis

In het kader van de lessen maatschappijleer hebben twee Zuid-Afrikanen eind vorig jaar het een en ander verteld over de situatie in hun land. Beide hadden daar enige jaren als dominee gewerkt. Zij verbleven - en verblijven nog - in ons land om hun studie af te ronden. Aangezien ze negers zijn is dat voor hen in hun eigen land namelijk niet mogelijk. Het geld waar ze het in hun briefje aan dhr. Krebbers over hebben is het geld (f 535.-) dat tijdens de nachtmis op school ingezameld is.

SLOTFEEST EINDEXAMINANDI

Maandag 26 juni a.s. is er 's avonds een feest voor de eindexaminandi; omdat de uitslagen dan binnen zijn, zullen hopelijk op die avond allen zich eindexaminati kunnen noemen.

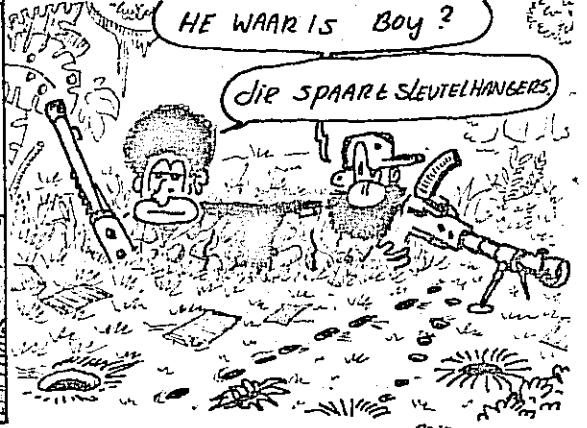
Voorafgaand aan het eigenlijke feest is er voor belangstellenden een viering om in bezinning een beetje terug en vooruit te kijken.

Precieze aanvangstijd wordt nog bekendgemaakt (waarschijnlijk 19.30 uur).

henk de vilder

BAR PRAAL

vroeger was jouw familie rijk He?

fabel-achtig.

maak m'n vader verbaaste alles door z'n dorst naar wijn, vrouwen en 't gokspel.

erfde je helemaal niets van 'm?

Ja .... z'n dorst.

"even terugspoelen, a.u.b."

Op de valreep nog even een terugblik op de vrijdag 10 maart vertoonde film "The Godfather". Net als "Spartacus" was het weer een lange zit, en wel een van 173 minuten (als ik het goed onthouden heb). Een hele prestatie, vooral voor de aan elkaar geklonken mensen in de zaal.

Het beeld was prima, de film goed en het geluid redelijk, dat is snel genoeg gezegd, maar waarom. Wel, wat betreft het beeld en het geluid zijn we snel uitgepraat, het was gewoon een erg goede (= nieuwe) kopie. Komen we bij de kwaliteit (van de inhoud) van de film. Het was aan deze film toch wel te merken dat hij "slechts" een kleine zes jaar oud is. Hij boeide van minuut tot minuut, vooral dankzij een prima docering van de (gewelddadige) actie t.o.v. (psychische) spanning. Wat wel bijzonder stoorde was het ontzettende geouwehoer van een stel mensen die de gang van zaken niet meer konden volgen zodra er geen schoten meer vielen. Het maakt het voor de film extra moeilijk om indruk te maken, als de loop der gebeurtenissen niet geconcentreerd gevolgd kunnen worden.

Het lukte deze film toch om indruk te maken, omdat het niet zomaar een pief-paf-poef-gangsterfilm was. Het was een verhaal van de machtige onderwereldfa-milie Corleone, met aan het hoofd de ongenaakbare Don Corleone (dé Don), gespeeld door Marlon Brando. De Don brengt zijn machtige onderwereldempirium aan het wankelen door te weigeren met een grote narcotica-bende in zee te gaan. Na deze weigering wordt er namelijk een aanslag op hem gepleegd, waarbij hij zeer zwaar verwond doch niet gedood wordt. De leiding over De Familie wordt hierna overgenomen door zijn zoon Michael (Al Pacino). En juist hier komt weer iets naar voren wat de film zo boeiend maakt. Het was nl. zo ,dat tot voor de aanslag Michael zich helemaal niet met de gangsterperikelen van zijn Familie-leden inliet. Op de bruiloft van zijn zus, in het begin van de film, zegt hij dan ook tegen zijn verkering Kay over hun dubieuze praktijken: "I'm not like them...".

Daar brengt de aanslag op zijn vader dus wel even verandering in. Michael wreekt zelfs zijn vader door de leider van de drugsbende in een restaurant te vermoorden, waarna hij in Italië onder moet duiken. Als zijn vader weer hersteld is, komt Michael terug naar Amerika om het roer definitief over te nemen. Toch is de Corleone-familie door terugtrekking van de Don en door onderlinge vetes erg verzwakt en in importantie achteruit gegaan. Het komt zelfs zover dat Michael zijn eigen zwager laat ombrengen, nadat deze bekend had hem verraden te hebben door voor andere organisaties te werken.

De film eindigt met een scène waarin de zus van Michael (inmiddels dus de nieuwe Don) hysterisch haar broer ervan beschuldigt haar man te hebben vermoord. Als zijn verkering Kay hem later vraagt of het waar is wat zijn zus hem verweet antwoordt hij, na Kay gezegd te hebben dat dit de eerste en laatste keer is dat zij hem iets mag vragen over zijn zaken: "Nee..".

Een film met diepgang, waarvan ik toch wel durf te zeggen dat je 'm een keer gezien móét hebben. Wat natuurlijk ook weer niet inhoudt dat er geen betere films zijn. Maar dat blijft immers een kwestie van smaak. Als alles goed gaat is de volgende film "MOORD IN DE ORIENT EXPRESS", ook een relatief recente film, die gedraaid wordt op vrijdag 14 april.

"Murder on the Orient Express" door Agatha M.C. Miller, beter bekend als Agatha Christie, stond op het filmprogramma voor vrijdag 14 april jl. De door het CKC door de ganse school verspreide reclame-affiches deden mij middels de wat amateuristisch uitgevallen tekening vermoeden dat het hier om de onbekende smalfilm "moord op lijn 13" handelde, trouwens ook

een niet te versmaden (zwart/wit) meesterwerkje van de gebroeders K. & K. Renter, dat op het maandelijkse smalfilmconcours te Ilpendam een eervolle vierde prijs in de wacht sleepte, waarmee zij jammergenoeg net de derde prijs (een Kreidler met elektronische ontsteking) misliepen en genoeg moesten nemen met een doodgewone Kreidler zonder e.o.

Zo, onderhand kunnen we wel eens terzake komen. Ik moet toegeven dat ik nogal hooggespannen verwachtingen had van "Murder enz.". Zijn deze echter ook uitgekomen?? Jammergenoeg en helaas: deze zijn niet uitgekomen. Ze zijn door een aprilvorstje in de knop ten gronde gegaan.

"Murder on the Orient Express", een thriller? Jawel, maar dan een langdradige, waarin het gebrek aan aktie naar mijn mening niet voldoende door spanning en "suspense" werd opgevangen. Ik was daarom blij dat Inge Wijde na de pauze een zak Nibbit mee naar het balkon had genomen. "Nibbit en men voelt zich goed" wilde Inge nog door de zaal gillen (de film was onderhand toch niet veel meer aan) maar ik kon haar er nog net van weerhouden. Zij deed mij trouwens ook nog enkele pientere details uit de (film)doeken. Zo pakte de belgische detective (nog iets wat de film zo ongeloofwaardig maakte) in het begin alle "stille getuigen" met een doekje beet, teneinde vingerafdrukken in stand te houden. Had hij deze ook nog even geïdentificeerd, dan had het mysterie snel opgelost geweest. Want ook al staan er vijftien vingerafdrukken op, er is er altijd wel één te ontcijferen, aldus de zwager van mijn buurman, die werkzaam is bij Hoogeboom Bewakingsdiensten.

Nog eventjes iets over het publiek: hoewel het niet licht te geloven valt, meende ik op een gegeven moment (+ 23 minuten na het begin) getuige te zijn van stilte in de zaal! Ik vroeg Inge om even in mijn arm te knijpen teneinde mij ervan te vergewissen dat het werkelijk zo was. Belangstellenden kan ik berichten dat de bloeduitstorting al enigszins weggetrokken is. Desalniettemin geeft de aandacht van de zaal er blijk van dat er toch best wat mensen waren die zich door de film konden laten boeien. Inge, die jammergenoeg al een vriend bij haar had, en ik echter niet. Es ist schade aber, leider!

190478 JJAvH

29 TAFELDEN TENNIS

Omdat ik beloofd had even te zullen helpen was ik woensdagmiddag 26 april in gymzaal A aanwezig bij het tafeltennistoernooi. Tien minuten te laat begonnen de eerste wedstrijden, de voorselecties. Er kwamen steeds twee spelers tegen elkaar uit, die een wedstrijd speelden. De verliezer speelde door in het verliezerstoernooi, waar verder een afvalstelsel werd toegepast. Winnaars mochten in het hoofdtoernooi voor de titel strijden. Ook hier waren afvalrondes, maar de laatste vier spelers die overbleven mochten daarna een halve competitie spelen.

De opkomst vond ik matig, er waren 29 leerlingen ingeschreven, waarvan er 27 waren gekomen. Vorig jaar speelden er ongeveer 60 mensen. De oorzaak hier van moet waarschijnlijk gezocht worden in de propagandaloze aankondiging van het toernooi en de passieve houding van de l.o.sectie (ik heb alléén dhr. Verhagen gezien). Gelukkig waren die spelers, die wel gekomen waren, lekker aan het spelen en zo kwamen we gauw aan de halve competitie van de vier sterksten.

Bij de eindwedstrijden, die om half vijf begonnen, waren nog maar weinig toeschouwers present en terwijl Peter Metz en Koen Vugs de laatste wedstrijd van het verliezerstoernooi wegtikten begonnen de finales. In deze wedstrijden was goed tafeltennis te

zien: een snel ping-pong spel waarbij lustig met effecten werd gestrooid. De finalisten (die allemaal lid zijn van een tafeltennisclub) hielden uitgebreide conversaties met zichzelf, wat het spel voor de toeschouwers des te interessanter maakte.

In de laatste wedstrijd wist Floris Rijnierse zijn kampioens-titel te behouden door Robert Tjoeng met 21-19 en 21-18 te ver-slaan. Rob Meyer werd derde en Koen Vugs won het verliezerstoer-nooi. Moniek Gouw werd eerste van de meisjes, voornamelijk omdat zij het enigste meisje was dat meespeelde. Daarbij moet echter wel vermeld worden dat zij zich zeer goed weerde tegen haar tegen-standers en pas in de eindronde van het hoofdtoernooi door Robert Tjoeng werd uitgeschakeld. Het was een geslaagde tafeltennismid-dag geworden, veel dank aan Floris Rijnierse voor de organisatie.

Tot slot wil ik een paar kanttekeningen zetten bij dit toer-nooi. Hoewel ik beseft dat er bij een dergelijk toernooi een win-naar zal moeten overblijven, vind ik toch dat het nu toegepaste afvalstelsel niet reëel is. Het gros van de leerlingen dat mee komt spelen is geen lid van een tafeltennisvereniging en is der-halve voorbestemd om niet te winnen. Die mensen komen dus louter voor hun plezier een middagje spelen. Daaruit vloeit dan voort dat zij in het afvalstelsel dat nu gehanteerd is snel zullen af-vallen, de meesten konden na twee wedstrijden naar huis gaan, de moeite van het komen niet waard.

Als oplossing hiervoor zie ik het (her)invoeren van een poule systeem. Iedereen speelt dan vier wedstrijden en kan zo be-vredigd in zijn lusten naar huis gaan. Het toernooi zal dan op meerdere dagen gespeeld moeten worden, maar dat mag geen argu-ment wezen om leerlingen die graag een potje willen pingpongen dit "genoegen" te ontnemen.

Op deze manier kunnen we dan de echte finalespanningen op-bouwen. Het geheel moet dan worden bekroond met een feestelijke prijsuitreiking. De uitreiking van de beker op de promotie, zoals nu, vind ik veel te primitief; een ererondje om de cour, een ma-jestueus magnificat van het schoolkoor en een toespraak van de rector, vanaf het balkon natuurlijk, schijnen mij meer geschikt voor dit soort evenementen. Misschien iets voor volgend jaar.

Menno Rientjes 5 vwo.

to whom it concerns

Als ik na een lange schooldag
door het Vondelpark rij
en ik zie de machtig mooie bomen
vol hangen met toefjes bloem,
net als mijn liefde
variërend van zachtrose tot felrood,
dan denk ik weer
"ik wou dat ik het kon,
ik wou dat ik het je zeggen kon".

X.X.

EEN MOPJE

In het voorlaatste nummer van Bolwerk wilde ik een stukje geplaatst zien, dat kritiek bevatte op de artikelen van de heer G. Gast. De heer L. Verzuu had het echter vergeten te plaatsen en het zou volgens hem in de volgende aflevering afgedrukt worden. Dit is niet gebeurd, omdat de hoofdredacteur tevens censor het stukje kwijtgeraakt was.

Om te zien hoever de censuur gaat, heb ik een ondeugend, insinuerend mopje overgenomen uit het "Zondagsblad van de Spaarnebode" van 19 mei 1907 en dat ingezonden.

"Heb ik je niet voorgehouden", sprak de vader, "dat je altijd de waarheid moet zeggen?"

"Ja, vader, maar u heeft me ook op het hart gedrukt, dat ik mij nooit tot den slaaf van een gewoonte moest maken".

C.W.A. Kuyken.

Er zijn mensen die niet in het toeval geloven. Welnu, vanaf heden reken ik mijzelf tot dezulken. Er moeten hogere machten in het spel zijn, aardmannetjes, mestkevers, trollen, gnomen, snotgurgelen of soortgelijke iggen, want aannemen dat gewoon, ordinair dom toeval mij kopy doet verliezen afkomstig uitgerekend van de heer C. Kuyken, nee, dat kan ik niet.

Hoe het ook zij, de kopy is spoorloos.

In het bovenstaande doet de heer Kuyken zeer getrouw verslag van de door mij hevig betreurde gang van zaken.

Daarbij teken ik aan dat ik dat van die "hoofdredacteur tevens censor" niet helemaal begrijp. Hoe kan een redacteur nu censor zijn van zijn eigen blad? Als de heer Kuyken dat uit zou willen leggen zou hij mij zeer aan zich verplichten.

Of zou hij misschien suggereren dat zijn stukje "per ongeluk" verloren gegaan is, dat het m.a.w. zo verwerpelijk was dat iedere redactie die zichzelf respecteert zoiets wegwerpt; dat zo'n redactie - uit humane overwegingen - dan maar zegt het stukje verloren te hebben.

Och, dat laatste is eigenlijk best een boeiende gedachte. l.v.

Amnesty International - zo las ik in de krant - wilde graag een gesprek met mogelijke Argentinië-gangers onder de voetballers.

Verzoek afgewezen.

Ik bedoel maar ....

WK - informatie

Happel - zo las ik in WK - bemoeit zich niet met politiek. Voor hem geldt alleen: "Punkte en geld".

En dat heeft dan de leiding over mensen - pardon: voetballers - die straks de "eer van nederland" moeten verdedigen. Ik voel me erg gelukkig. Er was nog eens een oostenrijker die ons wilde verdedigen, tegen de joden geloof ik.

In Duitsland - zo las collega Krebbers weer ergens anders - wees een voetbal-autoriteit een soortgelijk verzoek als dat van Amnesty International af, omdat de voetballers anders in gewetensnood zouden raken!

In Duitsland schijnen voetballers dus wel gewetens te hebben. Ze mogen die dingen alleen niet gebruiken. Want dat kost geld.

En daartoe zijn wij toch op aarde nietwaar? l.v.

DE KATHOLIEKE SCHOL

„Het is niet ogenblikkelijk helder, wat precies de bedoeling is van de catechese op school”. Inderdaad. Wie de vele, onderling zeer uiteenlopende doelstellingen en inhoudsopgaven rondom schoolcatechese overziet, kan moeilijk anders dan concluderen dat onder deze noemer van alles wordt samengebracht en dat in elk geval duidelijkheid op dit gebied ver te zoeken is. De antwoorden van de jonge mensen lieten overtuigend zien, dat zij in elk geval in overwegende mate niet meer weten waar zij met het vak catechese aan toe zijn en datgene wat onder die titel gegeven wordt vrijwel altijd en overal zeer negatief beleven. Even duidelijk is, dat de meeste ouders niet weten wat de religieuze vorming op school eigenlijk inhoudt en dat die vorming zich grotendeels aan hun gezichtsveld onttrekt.

door Dr. Jan Nieuwenhuis

Een dezer dagen verschijnen van de hand van Jan Nieuwenhuis twee boeken over jeugd, godsdienstonderwijs en de kerk. Beide worden uitgegeven bij Ambo te Baarn. Het eerste heet „Tussen twaalf en zeventien” en is een verslag van een enquête die onder jongeren tussen twaalf en zeventien jaar gehouden is op een vijftig-twintigtal scholen in Nederland en Vlaanderen. Het boek kan jongeren en ouderen helpen met elkaar in gesprek te gaan. Het boek kost f 19,50. Veel opwekkend nieuws voor kerkelijke mensen bevat het overigens niet. Tegelijk verschijnt „Volgend jaar misschien. Geloven tussen twaalf en zeventien jaar” dat f 20,50 kost. Dit boek is een poging om de uitspraken van de enquête te interpreteren en om daaruit enige voorlopige conclusies te trekken. Van dit laatste boek drukken we hier met de toestemming van de uitgever een paragraaf af uit het tweede hoofdstuk van het tweede deel van dit boek.

Daar komt bij, dat de beschikbare ervaringsgegevens over het rendement van het godsdienstonderricht op school ernstige en gefundeerde twijfels oproepen omtrent de zin en de draagwijdte van dit onderricht. In 1953 concludeerde het onderzoek van Thun al, dat de werkelijke betekenis van de geloofsopvoeding op school voor het eigen geloven van de leerlingen vrijwel nihil was; tot dezelfde conclusie kwam een enquête van Stehl in Frankfurt. Ten onzent werd deze conclusie door het onderzoek van Van Kemenade bevestigd: confessioneel onderricht is van geen betekenis voor de religiositeit van de leerlingen. Wie de uitkomsten van ons eigen materiaal overziet, kan moeilijk anders doen dan die conclusie bijvallen en vrezen dat zij nog pas de helft van de werkelijkheid onder woorden brengt. Het godsdienstonderricht op school blijkt niet alleen weinig of geen waarde te hebben voor het eigen geloofsleven van de leerlingen; het blijkt de ontwikkeling van dit geloofsleven ook te blokkeren en een eigen geloofs-groei in de weg te staan. Het heeft geen zin, de ogen voor die werkelijkheid te sluiten: in de meeste gevallen draagt het godsdienstonderricht op school bij tot ongelof en religieuze ontreddering en eeft het, tesamen met de kerkbeleving, de weg naar een volledige a-kerkelijkheid van de jeugd.

De redenen voor deze conclusie zijn in het voorafgaande meermalen ter sprake geweest:

Geloven in mensen

1. De overname van levenswaarden komt tot stand door middel van identificatie. Het is niet de waarde op zichzelf die aanspreekt en aantrekt; het is de mens die mij die waarde toereikt en haar voor mij belichaamt. Of nogmaals gezegd: geloven is geen geloven in dingen, maar in mensen. Welnu, binnen de structuur van het onderwijs wordt deze voorwaarde te weinig vervuld. Het contact tussen leraar en leerling is als zodanig een ander contact dan dat tussen de ene gelovige en de andere. Het eerste is verticaal, het tweede horizontaal. Van de docent binnen het confessionele (vrije) onderwijs en met name van de catecheet wordt dan met reden verwacht, „dat het eigen geloven en de eigen levenshouding van leidsters en leerkrachten mede in het geding zijn, maar daarmee legt men dan in feite de vinger precies op de antinomie of in elk geval de disproportie van schoolstructuur en geloofsstructuur. „Iemand's godsdienstige overtuiging wordt in veel sectoren van de samenleving beschouwd als een privé-zaak, die buiten de werksfeer valt. Voor een leidster of leerkracht binnen

het katholiek onderwijs kan dat niet het geval zijn. De eigen godsdienstige overtuiging is een aspect van de catechetische taak die men op zich neemt als men binnen het katholieke onderwijs wil werken en die men niet buiten het gesprek kan houden. Inderdaad. Catechese blijkt binnen de onderwijsstructuur méér van de docent te vragen dan dat hij docent is. Hij wordt in feite uitgenodigd om binnen zijn structuur die structuur te buiten te gaan en in een andere verhouding, dus ook in een andere rol op te treden. Er zijn docenten, die daar geen problemen mee hebben; maar dit is de kern van de zaak niet. De kern van de zaak is, dat uit deze taakomschrijvingen blijkt, hoezeer schoolstructuur en kate-

chese-structuur van elkaar verschillen. Die verschillen zijn wel eens op te vangen of glad te strijken, maar het blijven verschillen die in veel gevallen voor alle betrokkenen de doelstelling en de inhoud van wat geboden wordt in ieder geval vertroebelen. Afgezien nog van het feit, dat hiermee de feitelijke bestaande pluriformiteit van geloven binnen het docentencorps wordt miskend en van een aantal docenten houdingen worden gevraagd, die nu net precies vanuit het geloven niet gevraagd mogen worden.

Geloven en affectiviteit

2. De structuur van het onderwijs is, hoe dan ook, op prestatie gericht en tamelijk formeel. De menselijke verhoudingen zijn, zeker op de vele zeer grote instituten, oppervlakkig en vaak minimaal. Leerlingen zijn nummers en geen namen. Dit betekent dat op heel veel scholen — en dat kan moeilijk anders het affectieus-leidende onderricht wordt. Welnu, geloven heeft, zoals we al meermalen hebben gezien, veel meer te maken met affectieve relaties dan met ken-

nisoverdracht. Het komt tot stand en wordt gevoed in een ik-en-ij verhouding en de behoefte om te weten is daarvan afhankelijk en secundair. Daarom is de conclusie van Fortmann juist: „in zover zij (de school) onhygiënisch is, door haar examen-druk, haar verafgoding van het kennen en verwaarlozing van het gemoed, is zij ook factor van ongelof en religieuze ontworteling. Het betekenisvolle feit doet zich voor, dat veel leerlingen juist de godsdienstles blijken aan te grijpen om tot zichzelf te komen, om — zoals zij dat beleven — „keet” te trappen, anders gezegd het affect en de opgekropte onlustgevoelens ten aanzien van het ganse schoolleven en zijn contactarmoede de vrije loop te laten of te botvieren. Binnen een overwegend intellectueel-milieu toch aan relatievorming doen, is welhaast onmogelijk en klaarblijkelijk van veel godsdienstdocenten teveel gevraagd. En ligt dat ook eigenlijk niet voor de hand? Geloven kan natuurlijk wel op school, en het gebeurt ook, van 's morgens vroeg tot 's avonds laat; maar zo gauw het gestructureerd wordt, komt het met zichzelf in tegenspraak en jaagt het leerlingen en soms zelfs leraren de klas uit. Geloven vraagt, wil men het expliciet maken, een ander relatiepa-

tron dat een eenvoudig maar echt beminnen insluit en niet de indruk vestigt, zich meer om de godsdienst van het kind te bekommeren dan om het kind zelf.

Geloven in klassikaal verband onmogelijk

3. Buytendijk heeft eens gezegd, dat klassikaal onderwijs en deemoed — een der doelstellingen van de catechese — elkaar uitsluiten. „Klassikaal onderwijs schematiseert voortdurend doordat het de persoonlijke geschiedenis en ontwikkeling van de individuele leerling over het hoofd ziet... Het schematiserende karakter van het klassikale onderwijs staat diametraal tegenover de vorming tot deemoed als het beleven van het unieke, van het wonder, van het geschenk van het leven. Het staat diametraal tegenover de vrijheid van de leerling en daarmee tegenover het van binnenuit gemotiveerd leren van de leerling. Alleen het leren in vrijheid leidt tot deemoed, althans het kan ertoe leiden. Buytendijk pleitte daarom ook voor individueel onderwijs, zeker op religieus gebied.”

Daarmee wordt een dubbele antiëthese tussen geloven en schoolsituatie aangeduid: Geloven gebeurt in het gesprek, in - wat jongdigen zelf noemen - „praten“, elkaar aanzien en bevragen op alles wat in je plaats vindt. Wat de school aanbiedt en uiteraard - uitzonderingen daargelaten - alleen maar heeft aan te bieden is: de klas. Die klas is een door tijd en plaats en vaste relaties bepaalde grootheid. Ze is klas vanwege onderwijskundige en schooltechnische motieven. De klas kies je niet; de klas kiest jou (of niet). De klas is een schema. Dat schema is als zodanig niet het schema waarin de individuele leerling met zijn individuele geschiedenis - en daar gaat het toch om in de catechese - past. Als dat wel zo is, dan is het ondanks de klas: alleen omdat er daarbinnen nog een ander kader is, een kader van andere relaties dan de klasserelaties, dat het echte „praten“ mogelijk maakt. Dan „overtreft“ de klas zichzelf, is even niet-klas, maar iets anders. Iets anders inderdaad, want precies als klas kan het niet.

Geloven gebeurt en kan alleen maar gebeuren in vrijheid, omdat het zelf vrijheid is. De school en de klas zijn onvrije situaties. Ze zijn in allerlei opzichten dwingend en verplichtend: qua tijd, plaats, relaties en roosterinhoud. Het unanieme verzet van de leerlingen tegen het verplichtende karakter juist van de godsdienstles belichaamt een soort instinct, dat die verplichting in elk geval dáár niet kan. Iets doen rondom geloven en dat moeten doen, is contradictoer en onverzoenlijk. Het kan werkelijk niet. School en geloven zijn twee wezenlijk verschillende grootheden.

Dit betekent niet dat er op school niet geloofd wordt. Het betekent dat de schoolsituatie uitsluit dat er binnen die situatie systematisch aan geloven wordt gedaan. Binnen een verplichtende situatie kan men niet systematisch aan vrijheid doen. Het is net zo ongerijmd als wanneer men binnen een uiteraard onverdraagzame situatie systematisch de liefde zou gaan beoefenen.

Doet men dat wel, dan heft men de onverdraagzaamheid op. Een school, die echt godsdienstonderricht zou willen geven, moet zichzelf opheffen.

Schoolcatechese maakt een muur om geloof

De conclusie van dit alles lijkt toch wel te moeten zijn, dat het godsdienstonderricht op school een uitermate onheldere zaak is en dat het als zodanig, dat wij zeggen: uit zichzelf, niet bijdraagt tot de eigen geloofsgroei van de leerlingen, integendeel: die eigen geloofsgroei in meerdere opzichten afremt en verstopt. Het confessionele middelbare onderwijs is als opvoeding naar religieuze beleving één tamelijk algemeen fiasco, zoals zo goed als zeker een onderzoek zou uitwijzen, indien de gezamenlijke bijzondere of vrije scholen tot zo'n onderzoek bereid zouden blijken. Schoolcatechese maakt immuun voor het geloof. Het kan ook moeilijk anders. De school is krachtens zichzelf een situatie die het geloven te buiten gaat, daar eigenlijk geen boodschap aan heeft tenzij incidenteel of ergens onderhuids, tegen zichzelf in. Op velerlei

wijzen blijkt, hoezeer het godsdienstonderricht een uitzonderingspositie vraagt binnen de schoolstructuur, hoezeer het de zelfkritiek op die structuur belichaamt en vertegenwoordigt. Het beste wat die school op dit punt bij de leerlingen verwozenlijken kan, is een soort godsdienstonderricht-godsdienst, die de schooljaren niet of niet lang overleeft. Aan een werkelijke geloofsopvoeding komt de school niet toe en kan zij niet toekomen. Maar dan zou zij ook niet de schijn op zich moeten laden, dit wél te doen.

In hun „Brief over het katholieke onderwijs“ van 11 januari 1977 stellen de Nederlandse bisschoppen: „Niet de catechese alleen maakt de school katholiek, integendeel, de katholieke school maakt de catechese mogelijk. Al maakt de catechese de katholiceit van de school niet uit, zij is er wel een onmisbaar element in. Catechese heeft tot taak de waarden die in het geheel van de school aanwezig zijn, uitdrukkelijk onder woorden te brengen en te ordenen in het grotere kader van evangelie en Kerk. Catechese zal hetgeen gebeurt, toetsen door er de Openbaring en de geloofsovertuiging van de Kerk naast te leggen en van daaruit steeds opnieuw te verkondigen. Deze stellingname miskent de werkelijkheid en zet deze feitelijk op zijn kop. De ervaring leert namelijk, dat de school als zodanig waarachtige catechese juist onmogelijk maakt en in de weg staat. Toetsing van de waarden die in het geheel van de school aanwezig zijn aan evangelie en geloof zou tot consequentie hebben, dat die schoolsituatie ingrijpend, ja zelfs wezenlijk zou moeten veranderen. „Julie moeten je geen meester laten noemen“ (Matt. 23,8 en 10), - dat is geen messiaans visioen, maar de grondwet van het geloven; daarin zijn wij immers „allen broeders“ (ib.). School is een situatie van „meer over minder“; die waarde - want een waarde is zij natuurlijk wel - is juist niet de waarde van het evangelie.

Anti-school

Vaststellen dat de catechese het schoolgebeuren toetst aan de openbaring, is niet anders dan vaststellen dat de catechese dat schoolgebeuren ondersteboven moet gooien en hervormen tot een broederschap. De katholieke school zou, indien werkelijk getoetst aan het evangelie, niet een school met catecheseonderricht, maar een soort anti-school moeten zijn, een school waar de leerling niet boven de meester staat, maar in elk geval ook niet onder hem. Een school ook waar werkelijk

sprake kan zijn van gelijke kansen voor kinderen uit verschillende sociale milieus en waar het woord „de armen zult gij altijd bij u hebben“ als het eerste punt in het handvest van het schoolbestuur zou staan. De verwarring in de bisschoppelijke brief is, dat onder evangelie en openbaring in de grond van de zaak theologie en kerkstructuur worden verstaan, en dat daar gevolglich de katholiceit van de school bepaald wordt door de orthodoxie en de dienstbaarheid aan die kerkelijke structuur (en vermoedelijk ook aan de confessionele politiek). „Katholieke“ waarden evenwel zijn geen theologische of kerkelijke waarden, maar menselijke waarden. De katholieke school is dan ook de school die de mens boven alles zet, zelfs boven het rooster, boven de les en boven zichzelf. Het is de school die - zoals alles wat gelovig heet - bereid is, zichzelf prijs te geven om de mens te redden.

Immers: de tijd begint rijp te worden om de afzondering van de jeugd in een eigen jeugdland te beëindigen. Maatschappelijk is dat proces al geruime tijd aan de gang. Het ziet ernaar uit dat de toenemende onlusten rond de catechese op school in feite niets anders zijn dan de voorhoedegevechten rond het verdwijnen van de school als laatste bastion van dat jeugdland. Zij lijken dan de inleiding te zijn tot die veel fundamentele strijd, waarin het zal moeten gaan over de structuur van de school als zodanig. Als dat zo is, dan gaat de hele discussie rond de „katholieke“ school in de grond van de zaak over de vraag, hoe menselijk of onmenselijk de school als zodanig is. De vraag, of er niet een heel ander soort school zal moeten komen.

uit de Barwis 10-5-70

*Kop:
Het confessionele middelbare onderwijs is als opvoeding naar religieuze beleving een tamelijk algemeen fiasco.*

Schoolcatechese maakt immuun voor het geloof. Het kan ook moeilijk anders... een school, die echt godsdienstonderricht zou willen geven, moet zichzelf opheffen.

28 APRIL 1978

*Uit een voordracht van Prof. Dr. Walter Goddijn
gehouden tijdens de jaarvergadering van de
Vereniging van Katechese Docenten (22 april j.l.)*

DE SCHOOLKATECHEET ALS NIEUWE ZONDEBOEK

Belangstelling is er genoeg voor de problemen rond de katechese, voor de katholieke school, voor de religieuze problematiek van de jongeren en voor onderwijsvraagstukken. Maar juist geprikkeld door deze belangstelling vraagt de socioloog zich af: *wat is de rol hierin van de school-katecheet*, wat is het geheel van normen en verwachtingen omtrent het gedrag, dat men van iemand in zijn positie vraagt in de huidige situatie van kerk en samenleving? Zijn er omschreven rechten, verplichtingen, bevoegdheden en verantwoordelijkheden?

Naar de persoonlijke mening van de voorzitter in zijn jaarrede in 1977 zijn de katecheten van de Vereniging van Katechese docenten primair *docenten* in voortgezet of beroepsonderwijs. Maar toch niet alleen school-man of school-vrouw. „Vermieden moet worden, dat de schoolkatecheet dezelfde heilloze weg op gaat als de voormalige „moderator“, die thans geheel is ingekapseld in het voortgezet onderwijssysteem als godsdienstleraar „sec“ en geïsoleerd is ge-

raakt“, zo staat er in een Nota over de *districtskatecheten* in het bisdom Den Bosch. Hij moet *midden in de gemeenschap* blijven staan, contacten onderhouden met de ouders, de leefgemeenschap en de basispastores. Dit is dan op zich weer een nieuwe rol-verwachting naast die van docent, maar deze formulering van zijn sociale positie wordt gelijktijdig benut als criterium om de hoogte van zijn salaris te bepalen: een honorering in solidariteit met de pastores!

De katecheet moet godsdienstige vorming geven op school. In het (overigens al tien jaar oude) onderzoek van ex-onderwijsminister *Jos van Kemenade* wordt geconcludeerd, dat de invloed van de school op de godsdienstige vorming van de leerlingen *weinig consistent* is. Doorslaggevend is de *religiositeit van de ouders*. Als dit juist is, wat nag men dan eigenlijk nog van de schoolkatecheet verwachten?

Ouders zien de overdracht van hun levensbeschouwing op de kinderen mislukken.

Dikwijls verwijten zij dat aan de school, het name aan de godsdienstleraar“. Hier weer teleurgestelde, maar wel feitelijk bestaande verwachtingen van de zijde van de ouders.

Niet weinig docenten, zelden de bisschoppen in hun Onderwijsbrief, zien de kerk „*alleen maar als een geheel van macht en kunnen voor zichzelf die kijk niet doorbreken*“. Maar de Vereniging van Katholieke Schoolleiders signaleert verdeeldheid binnen het bisschoppencollege, waardoor het godsdienstonderricht aan scholen in zware problemen zit. Eigenlijk zeggen de schoolleiders op een nette manier: „Kijk naar jezelf en staak Uw gekrakeel over katechese“. Bisschop Gijsen bereidt een eigen katechese-cursus voor, naar zijn beeld en gelijkenis. Dat roept spanningen op: aldus de voorzitter van de Katholieke Onderwijs-Vereniging. Dat kan een polariserende sfeer oproepen in verband met projecten die gaande zijn. „*Dat zou tot grote narigheden kunnen leiden*“.

Rolconflict

Wat moet de katecheet zijn? *School-*

katecheet of *kerk-katecheet* in de school of allebei? Geloof is een beroep op de vrije wil, omdat men tot geloven wordt uitgenodigd door het levende getuigenis van christenen. Jongeren zijn op hun hoede voor onderwijs dat wordt opgelegd als indoctrinatie, als een intellectuele dwang, zelfs met verleidelijke trucjes mooi voorgesteld en dat leidt tot een verplichte praktijk en een ideologische binding (*J. Moingt*). Moet de katechese dan *gedefunctionaliseerd* worden, *ontschoold* en *ontkerkt* worden? Valt de katecheet dan niet tussen twee stoelen, de leerstoel en de preekstoel, ten prooi aan tegengestelde verwachtingen?

Er is alle reden om te spreken van een *extern rolconflict* van de schoolkatecheet, omdat hij moeilijk combineerbare rollen, die bij *verschillende posities* horen moet verenigen. Is hij leraar, individuele begeleider, vertegenwoordiger van een kerkgenootschap, comparant in de arbeidsverdeling tussen pastor, ouders en katecheet, gesprekspartner met jongeren, waarmee hij zich solidair moet voelen, identiteitsbewaker van een school? En wellicht is er dan ook nog een *intern rolconflict*, omdat hij vanuit zijn enkelvoudige positie als katecheet, zoals Teye Brattinga zegt, nog gespannen staat tussen leren en beleven, tussen leer-katechese en ervaringskatechese, tussen OMO-kursus en HKI-project.

Rolconflicten zijn nooit prettig. Zij dragen bepaald niet bij tot beroepstevredenheid. Er is daarom al gewaarschuwd voor een dringend tekort aan katecheten. En bovendien, er komen *concurrenten*. Niet van de Moon-sekte of andere buitenkerkelijke groeperingen, al moet ik zeggen, dat veel jongeren zich daar meer serieus genomen voelen dan in de kerk. De concurrentie komt uit een andere hoek. In een advertentie van de *Bijenkorf* wordt de *Alternatieve wereld* een gids met 165 titels aangeboden. Koop Uw eigen alternatief leven. De gids is gratis, zolang de voorraad strekt. Moet de katecheet daarmee gaan concurreren? Neen, zeker niet, maar hij ervaart wel dat veel jonge moderne mensen niets hebben om in te geloven, geen verklaringsstelsel, geen mythologie die orde, samenhang en doel aan hun leven geeft.

De Amerikaanse socioloog A. Greeley merkt op: „Zij zijn jonge mensen zonder een geloof, zonder het heilige, zonder een verklaringsstelsel en zonder een gemeenschap. Zij weten niet wie zij zijn, waar zij naar toe gaan, of waarom ze leven. Volgens mij zien de afgevaardigden van de georganiseerde kerken die menen dat zij contact kunnen leggen met een dergelijke generatie jonge mensen door hun taal te spreken, hun drugs te gebruiken, op hun rock-muziek te dansen, met hun protesten mee te doen of hun psychedelische kleren te dragen helemaal niet waar het om gaat. Als er één ding duidelijk is bij alle deviante stromingen in de jeugdige Amerikaanse cultuur – drugs, rock, protest, communes en bijgeloof – is het dat de jonge generatie heel expliciet verlangt naar iets om in te geloven en naar normen die uit dat geloof volgen, volgens welke men kan leven”.

Gecompromitteerd

Geen aanpassing dus, geen modieuze aanpassing. Maar iedereen weet: religie is niet los verkoopbaar, zij is altijd ingebed in en verstrengeld met culturele en maatschappelijke gegevens, in een bepaald tijdsbestek, in een bepaald land, met een eigen geschiedenis. Godsdienst heeft voertuigen, vehikels nodig voor overdracht en communicatie. Maar die lijken alle gecompromitteerd: sociale en religieuze stromingen, onze eigen katholieke kerk, onze eigen bisschoppen verkondigen idealen over onderlinge collegialiteit, over vrede en rechtvaardigheid, over eerbied voor medechristenen van andere kerken die zij zelf niet waar maken.

Als een bisschop de avond tevoren op het televisie-scherm zegt, dat hij en zijn collega's het fundamenteel eens zijn, als hij even later toegeeft, dat er toch wel verdeeldheid is en uit berichten in *De Volkskrant* de ochtend erna blijkt dat dezelfde bisschop een eigen standpunt heeft inzake theologische faculteiten en priesteropleiding, dan moet deze bisschop beseffen, dat hij daardoor bijdraagt aan de *ongeloofwaardigheid van de kerk*, dat daarover de volgende dag gesproken wordt in de colleges van docenten, (die er ernstig naar moeten streven, volgens de onderwijsbrief, om als katholiek te leven) dat zich temidden van die docenten katecheten bevinden, waarover in hetzelfde interview wordt gezegd dat hun katechese „kerkelijk” moet zijn, dat er klachten en ongenoegens zijn over katechese, dat theologen slechte grensrechters zijn, die geen

vlaggetje durven opsteken als er in het veld fouten worden gemaakt, dat de verplichte koppeling van ambt en celibaat een zaak is van geloofdiscipline, dat er een volstrekte loyaliteit geëist wordt ten opzichte van de uitspraken in een pauselijk schrijven inzake seksualiteit, dat er veel onkunde is onder de leken en dat dat samenhangt met de „problematiek” van de katechese, dat

de H. Geest wel werkt in alle gelovigen, maar dat de kerk een kerk is van „geloofsgehoorzaamheid” onder leiding van de H. Geest en dat hij, die dit alles gezegd heeft en het toch ook nog erg goed zal bedoelen, een onvervreemd-bare d.w.z. (zeg ik erbij) oncontroleerbare, verantwoordelijkheid heeft voor zijn eigen diocees.

En dan is er nog een andere bisschop in een ander diocees die ook niet bijdraagt tot de geloofwaardigheid van de kerk. In dat bisdom wordt huis aan huis een brochure verspreid „*De waarheid over een moedig bisschop*”. Dat moet kapitalen kosten.

Maar de drie bedelmonniken die de brochure verspreiden vragen dan ook geld aan de gelovigen om de onkosten te dekken. Als deze drie auteurs dan toch de waarheid bekend willen maken, kunnen zij dan geen antwoord geven op de volgende vragen:

- Door wie, door welke instanties, door welke bedrijven werden de aanloopkosten betaald ter voorbereiding van de benoeming van bisschop Gijsen? De kosten voor de vele reizen naar Rome?
- Waarom worden er bankrekeningen geopend onder schuilnamen zoals „Fonds Stichting Verkondiging” van de Ned. Credietbank in Tilburg?
- Waarom is er geen publieke en onafhankelijke controle via de normale financiële organen op de inkomsten van de bisschop uit giften van de gelovigen en op de manier waarop deze besteed worden?

Als deze drie Franciscanen deze vragen durven beantwoorden vertellen ze de hele waarheid. En als *bisschop Gijsen* zijn medewerking geeft aan een onafhankelijk onderzoek is hij werkelijk een moedig bisschop.

Ziet U de katecheet al voor de klas staan

die de religie, ingeweven, geïnstitutionaliseerd in deze concrete kerk moet verkopen? Ervaart U hoe het communicatie-proces moet verlopen tussen de katecheet en de jongens en meisjes, die ook *televisie* kijken, die ook de *krant* lezen, die gebracht moeten worden tot een vrije en bewuste bevestiging van de verbintenis van het doopsel? Hoe kan katechese als opening naar de toekomst en als leren geloven in vrijheid functioneren? Werkt zo'n kerkelijke context eerder niet averechts: kinderen een beslissing laten onderschrijven, die door anderen, door hun ouders is genomen, om hen weer in te lijven in het verleden van deze groep, deze godsdienstige gemeenschap, deze kerk.

Geen reddingsplan

Een socioloog denkt graag in termen van *relaties*. Het gaat hem in dit geval niet primair om de persoon van de katecheet, maar over zijn *maatschappelijke positie*. De katecheet is ook exponent van allerlei sociale structurele en culturele invloeden. Hij is ook exponent van een kerk die zich bedreigd voelt en daerterstond haar ideologie begint te repareren, zich terugtrekt op het reddings-

vlot van een gevestigde leer. Maar wa kan een katecheet doen met botter zonder vlees, met een geraamte zonder levend lichaam? „*Een bisschop*”, zo zegt Dr. J. van der Ven, „die zich ten aanzien van de katechese eerst en vooral zou opstellen als drager van het leerambt maakt vandaag de dag niet de indruk echt met het kritisch bewustzijn en het denken van zijn tijd in contact te zijn. Hij roept veeleer het beeld op van de kerkelijke leider in de tijd tussen 1848 en 1960, toen de kerk zich verschanste achter het schild van de onveranderlijke leer van de kerk. Zulk een bisschop lijkt minder op een denker dan op een herhaler”. Een katecheet moet zich bewust zijn van zijn sociale en kerkelijke context en dat ook eerlijk en authentiek laten doorklinken bij methodiek en inhoud van zijn katechese. Hij mag zeker geen onpersoonlijke „herhaler” worden. Want dan is hij geen katecheet mer, maar bedrijft hij propaganda en dat is naar een woord van Huizinga de kunst om anderen iets te doen geloven wat je zelf niet gelooft.

Het is al eerder gezegd, het grote probleem van de kerk is het *kerkelijk leiderschap*, de wijze van gezagsuitoefening. Niet de ploeterende parochie-priester, niet de tobrende kloosterling, niet de katecheet, die aan allerlei uiteenlopende verwachtingen moet beantwoorden, maar veeleer zij „die maar laten ploeteren, tobben en werken zonder zich voldoende rekenschap te geven dat ze met mensen en niet met damstienen te doen hebben. Kerkelijk leiderschap mag in onze tijd niet berusten op macht, belang, tactiek en angst, maar moet van hoog tot laag steunen op liefde, onbaatzuchtigheid, vertrouwen, doortastendheid en moed” (H. Goddijn). De relatie met de concrete kerk kan vooral voor de priester en de katecheet zo *belastend* zijn, omdat zijn essentiële taak betrekking heeft op het moeilijke proces van de verkondiging, ook van de verkondiging van de leer van de kerk. Dat is een internationaal probleem.

De concrete kerk is voor de katecheet echter niet alleen de kerk als universeel instituut. Hij heeft te maken met zijn eigen bisschop en met de concrete pastorale omgeving. Wie het proces, het communicatie-proces van de katechese analyseert ziet hoeveel interveniërende factoren er zijn, die het effect van de katechese negatief kunnen beïnvloeden. Wat is het effect van de katechese

op jongeren, die bijv. niet hun eigen parochie als een stimulerende gemeenschap ervaren, die telkens in een gezin terugkeren, waar de catecheet beschouwd wordt als de man die het „religieuze“ in de opvoeding voor zijn rekening heeft te nemen, in een schoolsituatie, waarin de jongeren zich voelen als in een voortgezette kinderbewaarplaats, waarin zij zich te langdurig uitgesloten voelen van de maatschappij, waarin zij opgeleid worden als efficiënte producenten en waarin collega-docenten niet de beperkingen en de grenzen durven aangeven van de welvaartsmaatschappij, waarin geen echte persoonlijke

ontmoeting mogelijk is. Wat is het effect van catechese, ethiek en maatschappijleer aan jongeren, die via de massamedia over zoveel informatie beschikken, dat zij alles wat hen als normatief wordt voorgehouden terstond kunnen relativiseren?

Zo fungeert catechese vaak slechts als *bijkomende factor* in de versterking van reeds bestaande houdingen en weet de catecheet niet of hij nu veranderingen teweeg brengt of dat andere factoren in het spel zijn. Alleen al uit deze oppervlakkige analyse blijkt hoe dwaas het is om de catechese en de catecheten verantwoordelijk te stellen en alléén verantwoordelijk te stellen voor de vitaliteit van het geloofsleven. Daarmee zijn ook de acties veroordeeld, die soms in ons land, maar meer nog bijv. in Frankrijk als „reddingsplan“ voor de kerk werden gepresenteerd; „dat was het al gauw te berde gebrachte en direct in werking gestelde plan om een „catechese“ te organiseren buiten de officiële godsdienstleraren om, met het doel de kinderen aan hun besmettende invloed te onttrekken en zo met goed beschermde elementen een zuiverder kerk op te bouwen. Een „sektarisch“ plan, omdat het erop gericht is binnen de schoot van de kerk plaatsen voor de orthodoxie af te scheiden en af te schermen, waar de christenen beveiligd zouden zijn voor het in het Franse katholicisme algemeen verbreide bederf“ (J. Moingt).

Pastor en catecheet

Van fundamenteel belang lijkt mij de relatie tussen de catecheet, in de zin van schoolcatecheet, – maar ook de relatie van de districts-catecheet – met de priesters in de parochiale zielzorg. De relaties zijn niet altijd even hartelijk. Ik

heb geen onderzoekresultaten, doch alleen voorzichtige veronderstellingen. Onder de catecheten is er een bepaald percentage, dat wegens huwelijk of om andere redenen verplicht was om hun pastoraal ambt neer te leggen. Sommigen interpreteren dit als desertie juist in een tijd waarin de kerk bedreigd wordt. Anderen als een vorm van trouw aan zichzelf, waardoor men zich moedig bevrijd heeft van een structureel beklemmende kerk. Hoe het ook zij, de relatie catecheet – basispastor kan erdoor worden beïnvloed. Tal van jongeren distantiëren zich van de officiële kerk. Dat betekent niet – dat wordt telkens weer gezegd – dat de jongeren a-religieus zijn. Toch is er een feitelijke distantie

van de liturgische vieringen in het weekeinde en voelen zij zich door de verkondiging nauwelijks aangesproken. Fysiek en psychisch kunnen veel pastoors hun taken niet meer aan en beperken zij zich tot de zg. *kultische functies*. Buiten het kerkgebouw ontmoet de pastor in het algemeen heel zelden jongeren en die jongeren zelf laten zich in het algemeen maar zelden in het kerkgebouw zien. Van het ideaal, dat de catechese een taak is van de *geloofs-gemeenschap als geheel* komt dan niet veel terecht. Zo dreigt de taak van de godsdienstige opvoeding, het slagen en het mislukken ervan, binnen enkele jaren steeds meer een taak van de school-catecheet *alleen* te worden. Hij wordt dan de enige schakel tussen de kerk en de maatschappij van morgen. Hij neigt er dan ook naar om ruimte te zoeken binnen het bestuurlijk beleid van een school, maar ook in de zin van accommodatie, en zelfs buiten de beschikbare lesuren om tot *eigen liturgische vieringen* te komen, waardoor hij de kans loopt op het verwijt „dat hij de jeugd uit de kerk haalt“.

Catecheten dienen begrip te hebben voor de ernstige situatie waarin de basiszielzorg zich bevindt. Veel priesters worden boven hun krachten beproefd. Veel pastoors worden niet tegen zichzelf beschermd omdat zij eigenlijk in de gecompliceerde pastorale situatie van vandaag niet meer kwalitatief kunnen functioneren en zich maar beperken tot het functioneren-„ex opere operato“. Vroegtijdig ontslag of een positie op een minder kwetsbare plaats zit er niet meer in, omdat het personeelsbeleid geen bewegingsvrijheid meer heeft. Basispastors zijn dan soms jaloers op de positie van school-catecheten, die door de betere professionalisering, gespecialiseerde taken en een professionele vereniging een betere sociale positie hebben verworven.

Rampzalig

Het professionalisme heeft ongetwijfeld kenmerken die de positie van de catecheet ten goede komen en die de basiszielzorg is onthouden. Men denke zich alleen maar in welke psychische belasting het voor een pastoor kan zijn als hij zich voor de geest roept dat zijn taak, waar hij nu zijn best voor doet, over enkele jaren niet wordt voortgezet. In het bisdomblad van Den Bosch lees ik, dat er op 1 jan. jl. 836 priesters waren, 15% 40 jaar en jonger, 45% tussen de 40 en 55 jaar en 40% tussen de 55 en 65. „Binnen 5 jaar zullen tientallen parochies in ons bisdom zonder priester zitten“ (17 maart, 1978). Dit is een rampzalige situatie voor de kerk en ook voor de catechese. In plaats van in eigen omgeving aan de slag te gaan, gaat men zitten wachten: de leken wachten op de priester, de priester op de deken, de deken op de vicaris, die weer op de bisschop, de bisschop op zijn collega's, die weer op de synode en de bisschoppen tesamen op de Paus, die zelf weer wacht op de bisschoppen, die eindelijk eens en als het dan moet oncollegiaal, maar primair kijkend naar de noden van het volk, vanuit

hun eigen onvervreembare verantwoordelijkheid beslissingen moeten nemen om het priestertekort op te heffen.

Conclusie

Het is nodig om tot *enige conclusies* te komen. Die kunnen niet worden afgeleid uit de *theologie van de katholiciteit* waarover Prof. van Leeuwen kort geleden in het identiteitsnummer van „Verbum“ heeft geschreven. Hij zegt immers dat het niet gemakkelijk is praktische conclusies te trekken of een duidelijk verband te leggen met het beleid bijv. inzake school en catechese. Ik denk wel, dat kerkleiders uit deze theologie de moed kunnen putten en de argumenten – ik zeg het met opzet in deze volgorde – om afscheid te nemen van de autoritaire kerk, van de inspanningen om een verleden te consolideren dat geen toekomst meer heeft, van een getto-kerk, die de moderne gelovigen uitsluit.

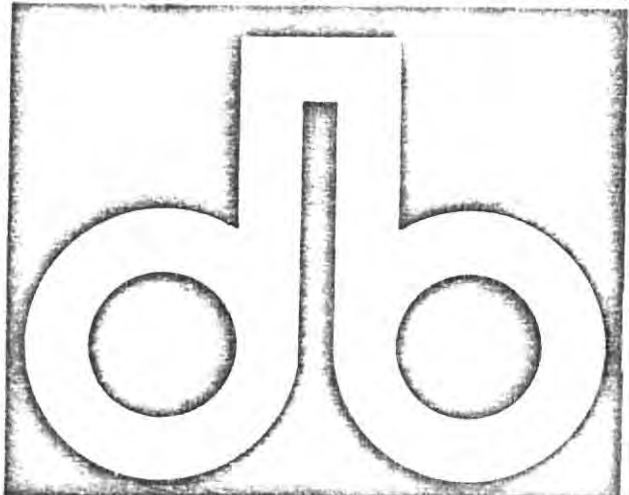
Dat niet durven, die voortdurende ambivalentie die alle beleid op langere termijn verlamt, heeft grote consequenties voor allen die zich zouden willen blijven geven aan en zich willen blijven identificeren met de kerk. Vooral voor degenen die beroepsmatig, financieel, eigenlijk met hun hele hebben en houden gekoppeld zijn aan die aarzelende kerk. Hierbij horen ook, op hun eigen wijze, de schoolcatecheten, die ófwel voor de kerk de laatste barricade moeten vormen om het oude autoritaire en confessionele model te verdedigen ófwel opdracht krijgen om een nieuw bruggehoofd te vormen voor de jonge generatie om een nieuwe religiositeit en geloofigheid te kunnen begeleiden.

De katholieke school moet blijven, de samenwerkingsschool mag komen. Ik heb daar geen enkele aarzeling bij. De grote onderzoekingen van het National Opinion Research Center in Chicago, die juist zijn verschenen, tonen aan dat de Amerikaanse katholieken in deze tijden van verandering voor de continuïteit van hun geloofsbeleving veel aan de katholieke school hebben te danken. De correlatie tussen het vroeger naar een katholieke school gaan en de godsdienstigheid is bijzonder sterk voor alle leerlingen, die nu nog geen dertig jaar zijn.

Het moeten blijven van de katholieke school betekent echter niet een zich neerleggen bij de status-quo, doch wel een voortdurende bezinning op de onderwijsvernieuwing en op de functie van zingeving, religiositeit en geloof in catechese, maatschappijleer, geschiedenis en andere vakken, een bezinning die juist op een bijzondere dus „vrije“ school zoveel kansen zou moeten hebben om inderdaad tot een nieuwe vormgeving te komen. Bestuurlijke instanties moeten in deze de catecheet de ruimte geven om zijn rol te „maken“ en er creatief mee om te gaan.

Dr. WALTER GODDIJN

GOD OP DE

door Dr. Ton Simons

Voorzitter van de Vereniging van Katechese Docenten. Nevenstaande tekst behelst goeddeels Simons' jaarrede, gehouden bij gelegenheid van het tienjarig bestaan van de Vereniging, 22 april jl.

SCHOOLOBANKEN

Enige maanden geleden richtte de *Katholieke Vereniging van Schoolleiders* een schrijven aan het *Landelijk Pastoraal Overleg* van de Nederlandse Kerkprovincie, waarin de grote zorg van deze vereniging werd uitgesproken over de huidige en toekomstige situatie van de katechese en de katecheten op de scholen voor voortgezet onderwijs, met name gezien in het licht van de ontwikkelingen in het beraad van de Nederlandse Bisschoppen. Ook aan de bisschoppen werd hiervan een afschrift toegestuurd.

Hierin wordt gesignaleerd dat „ondanks het feit dat de belangstelling voor de studie voor de theologie beslist niet afneemt, het aantal katecheten steeds geringer wordt. Op vele scholen zijn vacatures, waarvoor niemand te vinden is. Het is onze indruk, dat de zware en moeilijke eisen die aan de katecheten juist in deze tijd gesteld worden, velen van hen afschrikken de uitdaging die dit werk met zich brengt aan te nemen, en wij vinden dit erg jammer”.

Velen in het onderwijs zijn het er over eens dat dit inderdaad een van de moeilijkst te doceren vakken is, maar tegelijkertijd toch ook een van de belangrijkste.

Nu misschien meer dan ooit, nu de verantwoordelijkheid van de school in deze alleen maar toeneemt: „Juist in deze periode van hun leven kunnen vele leerlingen niet mee terugvallen op de steun van een gelovige omgeving. Daar de betekenis van de kerk en de parochie in het leven van de jongeren duidelijk is afgenomen, is de verantwoordelijkheid van de school voor het doorgeven van de christelijke Boodschap groter geworden” (zelfde brief v. K.V.S.). Ouders sturen soms hun kinderen naar katholieke scholen in de hoop dat hen daar de geloofskennis en geloofsbeleving geboden zal worden, die zij zelf niet in staat zijn hun kinderen mee te geven.

Vele factoren

Wat maakt het geven van katecheseonderdicht nu zo bijzonder moeilijk? Men kan hier een groot aantal factoren opnoemen.

– Daar zijn de problemen die voortkomen uit de *inhoudelijkheid* en de eigen aard van het onderwerp: het evangelie bevat veel momenten die weerstanden

oproepen, zoals de totale overgave aan God en de medemens, het durven geloven in de verrijzenis door alle ervaring van dood en ellende heen, het durven aanvaarden van een God, van een Christus, personen die men nooit ziet, maar die bij aanvaarding wel een bepalende plaats in ons leven opeisen.

– Daar zijn de problemen, die voortkomen uit het *schoolklimaat*, die sfeer die de leerlingen inademen als de lucht die hen omgeeft: de allesoverheersende aandacht voor de eindexamens, de onderwaardering voor „vage” vakken als katechese, de geloofscrisis van vele collega docenten, de uitholling van de katholiciteit van het hele schoolgebeuren.

– Daar zijn ook de problemen die samenhangen met de gebeurtenissen in en rond de *kerk van vandaag*, in het bijzonder in de Nederlandse kerkprovincie. Tegenover de jeugd, die een nauw verband bevroedt tussen geloof en religiositeit aan de ene kant en kerk en kerkelijkheid aan de andere kant, staat de katecheet met als taak kennis van en waardering voor het geloof mee te geven, terwijl hij zich ervan bewust is hoe-

zeer de kerk in de ogen van de leerlingen ongelooftwaardig wordt door haar innerlijke verdeeldheid en door haar vervreemding van de ware situatie binnen de school en binnen de wereld van de jeugd.

Het is alsof men niet wil zien dat de schoolbevolking van nu qua samenstelling en qua mentaliteit geheel anders is dan in de tijd toen onze kerkleiders zelf op de schoolbanken zaten. En dit is niet iets van tijdelijke of voorbijgaande aard. Het is alsof men oogkleppen aanheeft; alsof men zichzelf wat probeert aan te praten dat niet overeenkomt met de werkelijkheid. Kijken die mensen dan toevalling net niet naar TV-programma's zoals die van J. Nieuwenhuis over geloof en kerkbeleving onder onze schooljeugd? Waarom worden zijn boeken, en soortgelijke studies blijkbaar als minder relevant terzijde gelegd?

Heengegaan

In 1976 publiceerde het secretariaat van de rooms-katholieke kerkprovincie een boekje over de houding van Nederlandse jongeren ten aanzien van kerk, geloof en religie. Het had een voorwoord van de bisschoppen van Nederland en droeg als titel „Gaaf nu allen heen in vrede”. Besef men niet dat hier wel eens een tweede deel op zou moeten volgen met als titel „En allen zijn nu heengegaan”?

Deze vervreemding wordt niet weggenomen door zich als kerk te scharen achter (mag ik het noemen?) modeverschijnselen, achter acties die het goed doen: Chili, Zuid-Afrika, neutronenbom, milieu, energie . . . Dit maakt weinig indruk op de jeugd. De kerk is dan een van de vele organisaties, die ook haar duit in het zakje meent te moeten doen, en met 'n grotere of kleinere vertraging achter bepaalde zaken aanloopt. Dat is dan meegenomen voor hen die zich daarvoor inzetten, maar dit toont nog geen begrip van deze kerk voor de problematiek van deze jeugd zelf. De vervreemding, de kloof tussen kerk en jeugd blijft even groot. En door niet of niet voldoende in te spelen op de eigen aard van de schoolkatechese verspeelt men de mogelijkheden die dit (laatste?) contactpunt met de jeugd nog biedt.

Terecht stelt bovenvermelde brief van de K.V.S. dat „juist de tegenstrijdigheid in godsdienstig denken en handelen grote nadelen heeft voor de herken-

baarheid van de Boodschap van Jesus Christus. Dit is, vooral waar het erom gaat deze aan jonge mensen door te geven, voor ons een voortdurende zorg (. . .). Wij achten het noodzakelijk dat men zich gesteund kan weten door een collegiaal handelen van de kerkelijke leiders, gedragen door gebed en studie, om te komen tot eenheid van visie, inzonderheid m.b.t. de katechese. Ten aanzien hiervan stellen wij vast dat juist op ogenblikken waarop ontwikkelingen in deze zichtbaar worden, er vaak een vruchteloze polarisatie in het openbaar gesprek hierover optreedt. Wij willen U doen weten dat wij zulks ernstig betreuren, en zouden U willen vragen in Uw beraadslagingen naar wegen te zoeken om dit te voorkomen, opdat er echte ruimte komt voor de gevoeligheid van de Boodschap”. De V.K.D. sluit zich graag en van harte bij deze wens aan.

Weinig gemotiveerd

Maar er zijn nog andere weerstanden die de katecheet in zijn werk ondervindt, weerstanden waarmee hij bijna dagelijks geconfronteerd wordt, en die aangevoeld worden in de gegevenheid die toch eigenlijk de belangrijkste is in het leerproces: de leerling. Van alle weerstanden is deze voor de katecheet waarschijnlijk toch wel de pijnlijkste. De andere factoren komen van buiten; deze ligt in de leerling zelf. Er zijn gelukkig lessen genoeg waarin alles loopt als 'n trein; de leerlingen zijn erbij, de katechetische momenten kunnen goed worden uitgebuit. Maar hoevelen van ons zouden niet erkennen dat het vaak heel anders loopt? De trein komt dan tot stilstand of sukkelst moeizaam bergopwaarts. We worden geconfronteerd met een demotivatie (een afname van gemotiveerdheid) die verlamt werkt, die frustreert, die uitput, en die ons steeds doet afvragen: ligt het aan mij? ligt het aan hen? vanwaar deze demotivatie?

Het is met name over deze weerstand dat ik in deze jaarrede enige gedachten op tafel zou willen leggen. Ik wil pogen wat achtergronden en oorzaken van deze demotivatie t.o.v. de katechese aan te wijzen. Niet om pasklare oplossingen aan te dragen, maar omdat een poging tot analyse en omschrijving van het probleem een eerste voorwaarde is voor (en misschien ook een eerste aanzet tot) het vinden van een oplossing.

Allereerst moet natuurlijk worden gesteld dat de weerstanden die wij al hebben vermeld, zoals het schoolklimaat en de vervreemding en polarisatie van de kant van de kerk, hier zeer zeker een rol spelen. Een duidelijk positievere instelling hiervan t.o.v. jeugd en schoolkatechese zou de motivering van de leerling ten goede komen.

Welke andere factoren spelen mee in het motivatieprobleem? Wij moeten hierbij een onderscheid maken tussen het (al dan niet) gemotiveerd zijn van de leerlingen t.o.v. het schoolgebeuren in het algemeen, het vak katechese, een bepaald thema dat we in onze katechese behandelen deze bepaalde les die nu gegeven wordt.

Geen tijd voor de school

Om met het eerste te beginnen; het gemotiveerd zijn t.o.v. het schoolgebeuren in het algemeen, de houding van de leerling m.b.t. het naar school gaan als zodanig. Het betreft hier dus niet alleen het vak katechese, maar ook alle andere vakken en het hele schoolgebeuren. Sinds enige tijd is er een opmerkelijk veranderingsproces aan de gang. Stond „de school” vroeger centraal in het leven van een leerling, even belangrijk en soms zelfs nog belangrijker dan het gezin, nu bemerken wij dat zijn aandacht uitgaat naar een grote verscheidenheid van dingen en dat zijn leven, en dus ook zijn tijdbesteding en zijn interesse, zich situeert op een hoeveelheid van vlakken. Sportbeoefening, dansen, vriendschappen, hobbies, kunstbeoefening, zijn slechts enkele van deze activiteiten. De school is een van de vele elementen in het leven van de leerlingen geworden, of zoals een van hen zei in een recente enquête „de school is voor mij een tijdrovende bijkomstigheid. Het is al erg genoeg dat ik daar per dag zoveel uren moet zijn. Hoe kunnen ze me dan ook nog vragen veel tijd te besteden aan huiswerk? Alsof ik niets anders te doen heb!” Vele scholen ervaren hoe moeilijk het is de leerlingen te interesseren in schoolse buitenlesactiviteiten. Het leerlingenparlement leidt 'n slepend bestaan en stelt meestal niet veel voor. Het laatste lesuur is nauwelijks ten einde of de school is een leeg gebouw. De leerlingen weten niet hoe gauw ze weg kunnen komen, op weg naar andere bezigheden die hun aandacht vragen.

De middelbare scholier is wel degelijk geïnteresseerd in God en in levensbeschouwing maar hij praat er niet gemakkelijk over

Sommigen menen dat de algemene *demotivatie* t.o.v. het leerproces op school ook in de hand wordt gewerkt door de huidige basisschoolopleiding; door vele leerlingen wordt de basisschool ervaren als een leef- en speelmilieu, i.p.v. een leermilieu. Het voortgezet onderwijs wil een basiskennis aanwezig zien om daarop voort te kunnen bouwen. Na de speelse aanpak in de basisscholen vinden de leerlingen het moeilijk voor lange tijd geconcentreerd bezig te zijn met les volgen, huiswerk maken, boeken lezen, enz.

Voeg hier nog bij dat steeds meer leerlingen afkomstig zijn uit kleine gezinnen en daarmee de bijzondere trekken vertonen van leerlingen uit gezinnen met een of twee kinderen: ze vragen veel aandacht, zijn individualistisch, onrustig, rumoerig, moeilijk in de omgang. Dit alles leidt ertoe dat het lesgeven een moeizame en soms enerverende bezigheid wordt.

Vaardigheid gevraagd

Nauw hiermee verbonden is ons tweede punt: de gemotiveerdheid t.a.v. *deze bepaalde les* die nu gegeven wordt. We kunnen hier kort over zijn. We weten allen uit ervaring hoe gedemotiveerd een leerling kan zijn doordat hij juist 'n proefwerk heeft gehad, doordat hij het volgende lesuur een schriftelijke overhoring verwacht waarop hij niet voldoende voorbereid is, doordat hij honger heeft, hoofdpijn of hoge nood, doordat hij net ruzie heeft gehad, of doordat hij in beslag genomen wordt door andere dingen die het in relevantie op dat moment winnen van de katechese les. Gelukkig de katechete die dan toch zo boeiend kan zijn dat hij deze weerstanden weet te overwinnen.

Anders ligt het wanneer wij ons nu gaan buigen over de weerstanden die opgevoerd worden door het vak katechese als zodanig, of door 'n bepaald katechetisch thema dat wij in onze lessen willen behandelen.

Om met dit laatste te beginnen, het kan heel goed gebeuren dat de aandacht en de interesse van de leerlingen (en daarmee hun gemotiveerdheid) wegvallen wanneer wij een thema behandelen dat hen niets of weinig zegt, waarin zij zichzelf en hun eigen wereld niet herkennen, iets dat voor hen geen raakpunten heeft en wat dan ook hun nieuwsgierigheid niet wekt. Misschien hebben wij ons thema inderdaad niet goed gekozen en doen wij er goed aan naar een ander onderwerp over te stappen. Maar het kan ook een thema zijn dat wel degelijk aan de orde gesteld moet worden, een

belangrijk onderdeel van ons leerprogramma. Het zou verkeerd zijn om, terwille van de gedemotiveerdheid, dergelijke thema's te laten vallen en ons alleen bezig te houden met die onderwerpen die het goed gaan, die in de belangstelling staan van de hele klas. *Op de eerste plaats* omdat wij spoedig zouden ontdekken dat zulke onderwerpen zeer schaars zijn, en *vervolgens* omdat ons katechetisch leerprogramma niet bepaald mag worden door de fluctuerende interessesfeer van de leerlingen.

Wanneer dan toch bij de behandeling van zo'n onderwerp de gemotiveerdheid afwezig is of dreigt weg te vallen zal een bekwaam docent een beroep doen op zijn pedagogisch-didactische vaardigheden. Het is verheugd te zien dat de katechete, wellicht juist vanwege de eigen problematiek van zijn vak, reeds lang een bijzondere interesse heeft in deze vaardigheden, en daarin veel van zijn mededocenten vooruit is.

Moeilijker wordt het wanneer het gaat over echte of vermeende ongemotiveerdheid t.o.v. *het vak katechese als zodanig*. Hier komen eigenlijk al die elementen samen die ik heb opgesomd: het schoolklimaat, – de afwezigheid van een externe motivatie voortvloeiend uit het feit dat 'n vak een eindexamenvak is, – de ongeloofwaardigheid, verdeeldheid en vervreemding van de kerk, – de betrekkelijk geringe basiskennis van de leerling, – het geheel of gedeeltelijk wegvallen van godsdienstige beleving in gezin en maatschappij, en gaat U maar door.

Veiligheid

Daarbij komt echter ook de eigen geaardheid van het vak katechese. Meer dan elk ander vak raakt katechese het diepste wezen van de mens. De leerling voelt aan dat het hier mede gaat om bestaansverheldering en levensbeschouwing, dat men niet over God kan spreken zonder na te denken over de eigen verhouding tot die God, dat het aanvaarden van een God en een geloof consequenties heeft voor het dagelijks leven. Het is niet zo dat de leerling hier niet in geïnteresseerd is. *Dat is hij wel, maar men praat daar niet makkelijk over*. Het oer-menselijke verlangen naar bestaansverheldering gaat gepaard met de even oer-menselijke schroom om je te uiten over de dingen die met de grond van je bestaan te maken hebben. Dat vereist een sfeer die vertrouwenwekkend is en die veiligheid biedt. Maar die sfeer wordt verstoord wanneer er domi-

nerende medeleerlingen of persiegroepen in de klas zijn. Dan voelt hij zich bedreigd en zal hij zich niet uiten, of zo hij dat al gedaan heeft krijgt hij er gauw spijt van. Hoe groter en heterogener de groep is des te moeilijker zal het zijn over eigen diepte-ervaringen te spreken; die kan men niet aan een klas toevertrouwen, die kan men niet bespreekbaar maken op een veilige manier.

De ervaren katechete doet aan kennisoverdracht, zeer zeker, maar hij zal ook die voorwaarden willen scheppen die kunnen leiden tot een dieper nadenken over de zin van het bestaan, over de eigen verhouding tot de zich openbarende God en tot de medemens.

Want het is *niet* waar dat de leerling hier niet in geïnteresseerd zou zijn. In diepste wezen is hij dat wel. Natuurlijk fluctueert dit volgens leeftijd en omstandigheden. Het zal de ervaring van velen van ons zijn dat men met eerste en tweede klassers nog heel wat kan doen. Die zijn ontvankelijk voor informatie. Die willen weten en zijn ook bereid wat mee door te denken over de dingen. Anders ligt het bij derde en vierde klassers. Dan „hoeft het“ van hen niet meer. Dan wordt geloofskennis en geloofsbeleving onzin en belachelijk. Dan bestaat die God toch immers niet! Ze zitten midden in hun groeicrisis. En mogen ze? Het is normaal dat ook hun geloof, dat toch ook iets levends is, door een groeicrisis moet gaan. Maar hoe ouder de leerling wordt des te meer komt de behoefte terug om dieper door te denken over de zin van het leven en over het bestaan van God en het hiernamaals.

Gedurende de laatste jaren constateren wij met name bij de hogere klassen een hernieuwde interesse in het transcendente, in het goddelijke, in de persoon van Christus, zelfs in meditatie. En men is geïntrigeerd door personen die gedreven worden door 'n oprecht geloof, zoals Schweitzer en Martin Luther King. Tegelijkertijd is het duidelijk dat deze herleving niet gepaard gaat met een hernieuwde interesse in de kerk of in het kerkelijke.

Voor ons, katecheten is deze herleving iets positiefs, iets waarop wij in moeten spelen, een uitdaging. Alle weerstanden ten spijt zijn er voor de katechese grote mogelijkheden. Misschien is het mede daarom dat wij allen door ons vak geboeid zijn en blijven.

DR. TON SIMONS

Een ouder schrijft u - Een reactie van een Bolwerklezer.

"Manipulaties van de menselijke geest, die zich lijnrecht opstellen tegen de christelijke waarheid, die toch in het vaandel van uw school wordt meegevoerd".

Een ouder schrijft dit ^{in Bolwerk m 5, p. 2} uit bezorgdheid om de manier waarop de leerlingen van onze school worden beïnvloed, tijdens de les, op werkweek, daarbuiten.

Iemand manipuleren wil zeggen: hem doelbewust zo beïnvloeden, dat hij allerlei dingen denkt en doet die hij uit zichzelf nooit gedacht en gedaan zou hebben, hoewel hij zelf meent die dingen uit eigen vrije wil te denken en te doen.

Een voorbeeld uit de reclamewereld: iemand koopt een pakje Camel omdat hij vindt dat Camel hem een rookplezier verschaft dat andere merken niet te bieden hebben. Eigenlijk is hij niet in staat geblinddoekt Camel te onderscheiden van een ander merk, de bisocoopreclame heeft hem dit denkbeeld aangeprept, maar dat kan hij zich ook niet meer realiseren. In zo'n geval spreken we van manipuleren.

Ontegengesteld vindt manipulatie in onze wereld op grote schaal plaats: overal waar aan mensen te verdienen valt: in de winkel, in de politiek. In hoeverre doet onze school daaraan mee?

Wel, ik ben er stellig van overtuigd, dat geen van mijn collega's er ook maar over piekert de leerlingen bepaalde denkbeelden op te dringen en dat dan zo geraffineerd in te kleden, dat die leerlingen menen dat ze zelf op die ideeën zijn gekomen. Bovendien ben ik er van overtuigd, dat mijn collega's zeer scherp de gevaren van manipulatie zien en dan ook door hun lessen helpen een houding te ontwikkelen die die gevaren minder groot maken.

Ik meen, dat er maar één manier is om leerlingen tegen manipulatie te wapenen, nl. door hun kritische vermogens te ontwikkelen. Dat wil zeggen de vermogens waarmee een nadenkend mens onderscheid maakt tussen wat goed en wat niet goed is. Het ontwikkelen van deze vermogens is bovendien de taak van een school die voorbereidt op hogere beroepsopleidingen en universitaire studie. Vandaar ook dat de school niet bang is om de leerlingen onderwerpen te laten kiezen als "occultisme" en "spiritisme".

Het is waar dat in onze tijd een merkwaardige belangstelling is te constateren voor allerlei overwonnen bijgelovige standpunten, een belangstelling die niet altijd even gezond is. Onze leerlingen mogen over deze onderwerpen gerust informatie krijgen als ze dat willen, als die informatie maar gericht is op een rustige, niet geëmotioneerde, kritische benadering van deze onderwerpen.

We worden nu eenmaal allen overspoeld met zinnige en onzinnige informatie, of we dat willen of niet. Daartegenover een onvervreemdbaar eigen standpunt leren innemen lijkt me de eerste opdracht van een school "die de christelijke waarheid in zijn vaandel wil voeren".

JJH

Nagekomen bericht.

De (gekregen) koelkast op de kruidentuin heeft het laten afweten. Had hij dat maar ijskoud gedaan, maar nee, hij wil niet meer koelen. Mocht u toevallig een oude maar nog bruikbare koelkast tegenkomen, wilt u dan aan ons denken?

Hoogachtend, De Kruidentuin.

Conrector Hoving of Mevrouw Hoving te. 173837.

zie je ^{weer} een prop RAAP ^{haar} dan ^{weer} OP

De KWJ zal in ieder geval ook haar stem laten horen op de grote 3-juni manifestatie in de Jaap Eden-hal (Amsterdam), wanneer Nederland zijn eerste wedstrijd speelt, tegen Iran. Deze bijeenkomst met informatie, voetbal en amusement (Ivo de Wijs, Bots, De Volharding, Neerlands Hoop etc.) duurt zes uur.

Tenslotte zegt de KWJ: „Sinds april 1975 zitten er uit het dorpje Villa Constitucion in Argentinië zo'n 150 stakers, zonder enige vorm van proces, gevangen. De meesten van hen zijn ziek, omdat hen medische hulp geweigerd wordt. Van een aantal anderen weet men niet of ze nog in leven zijn, omdat „vermissing” in Argentinië een normaal verschijnsel geworden is. De KWJ in Nederland wil proberen hen, als politiek vluchteling, naar Nederland te laten komen.”

De stille demonstratie van Argentijnse vrouwen, die kinderen of andere familieleden missen, telde afgelopen woensdag meer dan honderd deelnemers. Meer durfden zich dit jaar nog niet tonen in Buenos Aires. Naarmate de wereldkampioenschappen voetbal naderen wordt door meer en meer vredelievende Argentijnen gepoogd de internationale aandacht te richten op Videla's schending der mensenrechten.

Alles uit de Volkskrant
(sportbijlage) d.d. 22/5

Jorge Luis Borges, de beroemde Argentijnse romancier, heeft aangekondigd zich de gehele maand juni niet in Buenos Aires te vertonen. Hij wil ontkomen aan de „calamiteit”, die het wereldkampioenschap voetbal is. „Heel wat Argentijnen zouden graag hetzelfde doen”, schrijft the Economist, en geven onmiddellijk toe, dat het gastheertje spelen van de WK rampzalig is.” Het evenement gaat het land veel te veel kosten.

Eén van Irans beste spelers, Parviz Ghlychkhani, zal op drie juni niet tegen Nederland aantreden. Afgelopen vrijdag verklaarde Parviz, dat hij zich niet beschikbaar zal stellen voor het nationale team „vanwege het wrede en dictatoriale bewind van de Sjah”. Parviz, die in Noord-Amerika uitkomt voor de San Jose Earthquakes, liet zijn weigering samenvallen met een demonstratie van Iranenzen in Washington.